

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

April-May 2004

ਵੈਸਾਖ-ਜੇਠ ਪੜੌਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 6, Numbers 4 & 5

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; Sikh Center Roseville, 201 Berkeley Ave, Roseville, CA 95678. Fax (916) 773-6784
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Why April-May Issue: An Appeal.....	1
Pursuit of Wealth and Pathology of Greed.....	2
A Press Release Issued By Gurtej Singh.....	2
The Power of A Uniform.....	3
Hindu-Sikh Relations.....	5
Abhimaniyu in Chakravivuh.....	7
Nankana's Endowment Lands.....	9
UK Jaunt of Vedanti and His Unofficial PA.....	10
Sabh Sikhon Ko Hukam Hai Guru Manio Granth.....	12
400 th Anniversary of the Installation of Guru Granth Sahib at Darbar Sahib.....	12
Question From A Christian Friend.....	13
Punjabi Among Top 10 Languages of Canada.....	14
Letters To The Editor.....	15
A New Book Release by Sikh Center Roseville.....	16
From the Book "An Introduction to Sikhism".....	16
Let Us Pray.....	16
ਸੰਪਾਦਕੀ: ਚੋਣ ਦੰਗਲ.....	16
ਪ੍ਰੈੱਸ-ਬਿਆਨ.....	19
ਭਰਮਿ ਨ ਭੂਲਹੁ ਭਾਈ.....	20
ਬੁਝਹੁ ਹਰਿਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ.....	22
ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲਿਯੁਗ ਗਿਆ ਹੈ?.....	25
ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਪਤ ਫੇਰੀ.....	26
ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ.....	27
ਗਿ:ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ: ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ.....	29
1857 ਦਾ ਗਦਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ.....	29
'ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ'.....	30
ਮਾਡਰਨ ਬਾਬੇ.....	31

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Avtar Singh Dhani

Gurpal Singh Khaira

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

The Sikh Bulletin is distributed free around the World. All you have to do is ask. We invite offers of help in distribution in other countries.

You may make copies for free distribution.

Indian Edition: Sikh Bulletin is now available in

Punjabi from: 742, Sector 8B, Chandigarh, Pb. 160 009,

e-mail akalsahaigurtejsingh@yahoo.com

The views expressed by the authors are their

OWN. Please send the feedback and inputs to:

editor@sikhbulletin.com

Our New Website: www.sikhbulletin.com

WHY APRIL-MAY ISSUE

An Appeal

Khalsa Tricentennial Foundation of N.A.Inc. is a tax-exempt California Religious Corporation established in 1996 and entirely funded by Shergill family by making this 8000 square ft building with Darbar Hall, 16 rooms and 52 parking spaces in the heart of City of Roseville, California, available for the Sangat's use.

In addition to operating a Gurdwara the Foundation's work has grown into publishing **S. Gurbakhsh Singh Kala Afghana's books** and **Giani Bhag Singh's 'Dasam Granth Nirnai'** in Panjabi and three books in English for the Diaspora youth authored by Gurbachan Singh Sidhu. These are: '**Sikh Religion and Christianity**', '**Sikh Religion and Islam**' and the most recent arrival '**An Introduction to Sikhism**'.

In November 1999 the foundation also started publishing **The Sikh Bulletin** that is now published in USA and India and is available in 21 countries.

Sikhi revival and reform movement that began here in 1996 took the form of **Singh Sabha International** in the year 2001. The success of World Sikh Convention in Mohali on October 26, 2004 was in no small measure due to the active participation by those involved with SSI.

All this takes money. This money came from the voluntary and customary donations by the Roseville sangat. Since the building itself is rent free, the entire funds from donations were used to pay for the personnel and the normal operating cost and the left over used for publication of books and The Sikh Bulletin. As our success grew, so did the opposition from the forces that would like to maintain the status quo and go to any length to silence the voices of reform as they have done by excommunicating S. Gurbakhsh Singh Kala Afghana and Editor of The Spokesman, S. Joginder Singh and taking back the honorary position of Professor of Sikhism from Prof. Gurtej Singh.

Same forces have now teamed up and signed a lease for three years at \$7,000.00 a month, for another Gurdwara (Sacramento's 7th.) less than a mile from Gurdwara Sahib Roseville. Our Granthi, who did not believe in our basic reforms enunciated in Rehat Maryada and the objectives of Singh Sabha International, has left us to join them and 'bhaichara' is used to divert the Sangat away from this Gurdwara. As a result the donations that amounted to \$25,036.17 during the first three months in 2003 are down to \$13,905.67 for the first three months of this year. Obvious casualty is The Sikh Bulletin. In the January 2004 editorial of The Sikh Bulletin we appealed to the readers for membership in the SSI. All we asked for was 20 patrons @\$5,000.00 or 100 Life Members @ \$1,000.00. If there were the will just one city, Sacramento, could generate that much cash. **Is there the will?** Hardev Singh Shergill

“ਸਿੱਖ”

ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਹ ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ, ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬੰਦੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਾਹੀ,
ਇਹ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਗਜਦੇ ਨੇ, ਨੀ ਮਾਏਂ ਸਿੱਖ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਨੇ॥ ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ “ਖਹਿਰਾ”

PURSUIT OF WEALTH AND PATHOLOGY OF GREED

Guest Editorial

by S. Saran Singh, Editor, The Sikh Review

THE WISDOM OF HOLY GURU Granth Sahib seems to be lost on those in positions of power. ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੋ॥ (SGGS:213) is an axiomatic reflection of human nature. But when the Sikh image gets a beating, that too in India and in the Sikh homeland of Punjab, the pain is unconfined. Shortly after the Public Service Commission scandal that led to discovery of bank lockers bulging with bundles of currency, the media came alive with pictures of a three-term chief minister being paraded as a prisoner. A hugely popular pop singer went underground to avoid arrest on charges of racketeering in visas for scores of desperate youngmen who had sold their farmland to emigrate to UK and USA.

For too long has the Punjab administration been run as a family fiefdom. **No institution - government or gurdwara committee - has demonstrated the will to plan for the welfare of the youth, or of families impoverished by chronic indebtedness, or the victims of state repression or of the widows of massacre during the wake of the calamitous 1984.** The alarming decline in female births over several decades puts a question mark as much on state health programmes as on the medical ethics that facilitates determination of sex of the unborn babies and the outrageous crime of female foeticide. In consequence, the district of Fatehgarh Sahib in Punjab has earned the dubious distinction of having only 770 females for every 1000 males, the lowest in India.

Is greed peculiar to Sikhs? The desire for living a good life is a universal phenomenon. While Guru Granth Sahib does not approve of ritualist austerities and fasting, the scripture also extols frugality and contentment; indeed humility is regarded as the highest virtue: ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ (SGGS:470). On a practical plane the requirement of one's daily bread is elemental; fulfilment of basic human needs is a social imperative. It is admittedly the prerequisite for a life of piety and honesty. Only a discerning and disciplined mind can draw the line at contentment - where the need ends and indulgence begins. The Bhagat Bani illustrates: ਭੁਖੇ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਜੈ and ਦਾਲ ਸੀਧਾ ਮਾਂਗੋ ਘੀਓ as basic needs.

Striving for excellence is one thing, yielding to greed is quite a different impulse that often overpowers prudence. Indeed greed is without a goal; it breeds on itself. As Guru Arjun Devji's *Sukhmani* teaches us: ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਵੈ॥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੈ ਮਾਇਆ ਪਾਛੈ ਧਾਵੈ॥ Moral discipline therefore must underpin our faith. Everyone is expected to exercise restraint and never to overstep the limit of contentment.

"Good life" generally connotes adequate food, good health and, at the mental level, a degree of freedom, including political freedom. The Sikh ethics also demands respect for others in society and, in return, being respected by friends and neighbours.

But ethics is the starting point for Sikh spirituality: ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥ Satisfying basic material needs is not the goal but simply the means. Trying to get more than one needs, or more than one deserves, is not only self defeating, it is also demeaning and antisocial. No wonder Guru Nanak lays so much success on ਵੰਡ ਛਕਣਾ or sharing of one's honest earning. **Politicians of all persuasions, including Sikhs, have irreparably damaged the moral fibre and social norms. They have not only damaged their own reputation but also dishonoured the Sikh moral tradition.**

It can be argued that, in a burgeoning economic setting, our natural sense of sufficiency is, by and large, vulnerable to social pressures. Temptation is an ancient vice. In a progressively material world, the desire to be rich in a hurry knows no boundaries. The five deadly sins, so vividly depicted in *Gurbani*, as ruinous robbers, apparently hold sway in these times. Greed has in fact been legitimized in the guise of "ambition". Sikhism is fast succumbing to this false rationalisation. To be rich has become an obsession.

***Sukhmani's* explicit advice is reduced to lip service. It is not just the banker, businessman or the bureaucrat whose greed breeds more greed; it is the preacher, the scholar and the *Gurbani* Singer who wants more money and more recognition. *Siropas* have become dirt cheap. Remuneration for *Akhand Path* is a steady source of income. *Kirtan* is lucrative business.**

The message of Gurbani remains hidden under silky scarves. Few wish to learn what the Eternal Guru-Scripture teaches. People are willing to spend their lives achieving material goals. The majority of new generation - Sikh and non-Sikh - is hell-bent on making its happiness dependent on achieving something utterly unimportant and transient - a quest that only leads to great unhappiness. "Personal achievement" is foolishness in the eyes of God. Mortality awaits every millionaire. Today's celebrity is tomorrow's nonentity.

It is fortunately never too late to return to Guru's Path.

A PRESS RELEASE ISSUED BY GURTEJ SINGH ON MARCH 15, 2004 AT CHANDIGARH

On February 5, 2004, the so called 'five Singh Sahiban' met somewhere near the Akal Takhat at Sri Amritsar and decided to withdraw the title 'Professor of Sikhism' Conferred upon me by the Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee (SGPC) on October 30/November

1, 1982. It was purely an honour without any financial benefit in any shape or form.

According to my understanding of Sikh affairs, the self-styled 'Singh Sahiban' are busy forging a strong chain to bind the Sikhs head and foot for the benefit of the masters of their political masters. The aim of the whole exercise is to spread unholy fear of the holy Akal Takhat with view to enslaving the Sikh people, notwithstanding the fact that the Takhat was created to make the Sikhs fearless and free under God. Adding another link to the chain, they have usurped the right to withdraw any honour conferred upon any Sikh by any other body or institution. On March 10, 2004, they met again and arbitrated upon compensation to be given to Mr. Avtar Singh Hit of Delhi. They gave him (1.30 crores) one fourth of the sum demanded by him from an institution in Delhi. Those who have eyes to see must sit up and be alarmed. The Polit-Bureau of 'Five Singhs' is threatening to control all aspects of Sikh life, spiritual and mundane, without any theological or temporal authorisation of any kind.

As regards the withdrawing of my title, I wish to bring the following to the notice of the Guru Khalsa Panth:

1. In May 2003, the then president of the SGPC Mr. Kirpal Singh Badungar floated the theory that the title had never been conferred upon me. The relevant papers of the SGPC were supplied to the Press to prove that Mr. Badungar was telling a white lie.
2. Then on about half a dozen occasions Mr. Manjit Singh Calcutta told the print and visual Media that my title was being withdrawn. First it was said that it would be withdrawn by the 'Five Singhs'. Then it was said the executive committee of the SGPC would do the job and then that the general house of the SGPC would carry out the command of Mr. Calcutta. The meetings of all these bodies took place and the scheduled did not happen.
3. So eventually Mr. Calcutta was able to persuade his willing slaves to do the hatchet-man's job. Hence this decision of February 5, 2004.
4. This title was conferred upon me when I had merely written a few dozen articles to propound the Sikh faith. During the two decades of my bearing the title I wrote nearly a dozen books (eight published) and several scores of articles to discharge my duties efficiently. During the last 21 years there was not even a shadow of a suggestion that any of my books or articles ran counter to the Guru's Word or was in any way harmful to the Guru Khalsa Panth. Then came this commando action of February 5, 2004. Before it happened there was no suggestion that it was even on the agenda.
5. To my mind this has been done to prevent me from exposing the shameful and cowardly nexus between the politician and the 'priest' to enslave and control the Sikh mind by spreading irrational religious fear and promoting Brahmanical superstition through the

popularisation of spurious texts such as *Gurbilas Patshahi 6*, edited by Giani Joginder Singh Vedanti. The end aim of the exercise is to obtain an open licence to exploit the people, religiously, politically and, of course, economically.

6. I thank the people for the honour that was conferred upon me on their behalf. I thank them for the co-operation extended and the kindness showered upon me by all concerned. I deny that the 'Five Singhs' or any other coterie of the ill-intentioned, have any authority to withdraw the title given by another institution. I, however, have had enough and hereby relinquish the title. It was only for regard and esteem in which I hold the Guru Khalsa Panth that I did not relinquish it earlier although a sordid controversy of sorts was raised about it and I was severely tempted to do so several times.
7. Lastly, I assure those who understand my role that I will ever and ever continue to resist the attempts at enslaving the eternally free Khalsa. Absolute freedom of spirit is the essence of the message of Guru Granth, a valuable gift of the Gurus to humanity. It is the ideal defended by the Akal Takhat since its creation and an integral part of the dream of 'a brave new world' conceived of by the best minds produced by humankind. (Gurtej Singh)

THE POWER OF A UNIFORM

I. J Singh, NY

Post 9/11 the airports all over America have been swarming with uniformed armed members of the National Guard. Whether they can effectively identify each and every possible terrorist hell bent on destruction is a different matter. The guards are there to lend an aura of security.

We know that people who wear certain uniforms serve only one purpose — to protect us. When we see a gun in such a person's hands, we know that it will be used only in our defense. The soldier has taken an oath to risk his or her own life in service to country. I would have to be naive not to know that this behavior is what we expect, but there are times when it falls disappointingly short. Soldiers can turn bad and plunder us instead of protecting us. Police officers can break the law, erasing the line between the police and criminals. When caught, such bad eggs are universally condemned. If a police officer is suspected of behavior unbecoming to his oath and uniform, society demands that he immediately surrender his gun and badge, which are his power and which he has the authority to use. If convicted of inappropriate conduct, the officer loses both the uniform and the professional identity.

The son and daughter of a police officer or soldier in the army are not automatically entitled to their own uniform, badge and gun just because their parent had one. The

uniform is not inherited; it must be earned. There are minimum requirements, qualifications and intensive training to ensure that those who are entrusted with power and the authority to use it know the limits of that power and have the discipline to use it appropriately. A uniform makes a statement that is both strong and eloquent. We instinctively and intuitively draw conclusions about the wearer of the uniform, about his or her training and discipline; our expectations of that person stem from such inferences. Under normal circumstances, I can assume that a person with a stethoscope is a health professional just as I presume that a person in a certain sort of uniform who is wearing a badge is a police officer. Rarely would there be any need to question the credentials of a person in the uniform of his or her profession. An imposter is rare and would face prosecution and universal denunciation or censure.

Similarly, a man with a collar is a priest and a woman wearing a habit is a nun, one assumes. This was the intention when Pope Gregory mandated a uniform for the clergy in the Roman Catholic Church. He was creating an “Army of Christ” in service to the church. He labeled this calling a higher one than that of the laity. No matter what the mission or occupation, a uniform proclaims the specialized training, discipline and dedication of a professional.

When, in 1699, Guru Gobind Singh established the order of the *Khalsa*, he, too, was creating an army. But this army of God (that is how I view the meaning of *Khalsa*) was not created to wage aggressive war, conquer territory or subjugate others, but with a single mission — to discipline the mind. The battlefield of the mind was its domain, and Guru Gobind Singh recommended that his *Khalsa* engage in this battle every day.

Like armies everywhere, the *Khalsa*, too, has a discipline, a code of conduct, an oath of affirmation and a uniform. Even its commander — Guru Gobind Singh — himself went through the initiation ceremony and took the same oath of loyalty as was expected of the foot soldiers. In the Army of Christ designed by Pope Gregory, those that joined the clergy were the beneficiaries of special status because their calling was recognized as being higher than that of the lay followers of the faith. But Guru Gobind Singh did not limit his army to the clergy; instead, his *Khalsa* was open to all who wanted to join — men or women. Significantly, no one in the *Khalsa*, including the Guru himself, had a calling that was any higher than that of the others.

Being or becoming a soldier, like signing up for a cause, is not a hereditary vocation or avocation. Each individual must take his or her own risks and earn his or her own rank. It is not a business that a parent may leave to a child. Quite logically, therefore, one **cannot be born a Sikh, though a person may be born in a Sikh home, to Sikh parents and**

in a Sikh family. Each Sikh must earn his or her own stripes. The emphasis, then, rightly shifts from being a Sikh to becoming one.

Now, when I see a Sikh wearing the articles of his faith, I see a person in the uniform of his discipline. My mind rapidly makes a few assumptions, just as it does when I see a recognizable police officer. (A recognizable police officer is in uniform just as a recognizable Sikh is.) I know that behind the uniform lie intensive training and discipline, a rigorous code of conduct and an oath that speaks of duty above all else. Again, I know that not all soldiers will live up to the expectations that other people have of them, just as not all priests, nuns, physicians or Sikhs will.

What is my expectation when I see a Sikh in uniform?

Indeed, it should be no different from what I look forward to when I see another professional in uniform. Even though I am prepared for occasional disappointment, from a professional person in uniform I expect training, discipline, dedication, honesty and integrity to his or her cause. How, then, can a Sikh in uniform profess ignorance of his discipline — the way of the Guru? The expectations one has of someone who wears the uniform of his calling are different from those one has of a person who is in mufti. Out of uniform, a professional is neither held to the same standards nor accorded the same consideration or deference.

One brief example will illustrate what I mean. I remember a time when a recognizable Sikh was automatically assumed to be of good character. (Unquestionably, this view of Sikhs emerged from history.) In India 50 years ago, it was not uncommon for people to ask a Sikh to keep an eye on their young child or a young woman who might be traveling alone. People who were traveling about in dark, unsafe areas of bustling metropolises like Calcutta or Bombay late at night were often advised always to find a Sikh cab driver. The widely acknowledged Sikh character was deemed to be sufficient guarantee of safe arrival at one's destination. The only unmistakable way to find a Sikh was, of course, by his uniform.

I know things have since changed, as have those who call themselves Sikhs. What is the expectation now when one sees a Sikh on the street? Are Sikhs the terrorists that the Indian government has successfully made them out to be over the past 20 years throughout the world? Are they the community in which the houses of worship (*gurdwaras*) are dens of iniquity and legal wrangling rather than places for spiritual solace, introspection, self-discovery and self-development? Is a Sikh the shady businessman who will betray and sell his mother for the quick dollar? Is he the warm-hearted, hard-drinking, loud, boisterous hail-fellow-well-met man-about-town? Would you entrust your safety and that of your family to him? What does his uniform

proclaim to the world? Is his word his bond? Is he the man who has taken an oath that attaches him to the Guru and who strives mightily to live by it? Each Sikh would have to look within the self to answer this question. I hasten to add that a professional's training doesn't end with a person's investiture. Continuing education is a lifelong process and a never-ending requirement of his or her faith. In this matter my views of a police officer, scholar, scientist, banker, baker or Sikh are the same.

The word "Sikh" derivatively means a student. Hence, Sikhs by definition are lifelong students of the Gurus' way of life. Just as a physician's child is required to earn the right to become a physician, someone born in a Sikh family must go through the training and the process of becoming a Sikh. A person under training, a cadet or a medical student wears the uniform, but society acknowledges that he or she is a recruit, an apprentice in training, not quite yet the maven. He or she earns the stripes only after intensive study, demonstrated dedication and unmistakable skill. That is when the trainee is bestowed with all the rights, privileges and duties of the new calling. *Should becoming a Sikh be any different?*

[From his book 'Being And Becoming A Sikh', available from the Author ijs1@nyu.edu ED.]

HINDU-SIKH RELATIONS — I

Independence changed equations

by Khushwant Singh

GURU Nanak proclaimed his faith around 1500 AD in one God who was Nirankar (without bodily manifestations) and a caste-free society. Those who accepted his creed described themselves as Sikhs or his disciples. They remained a part of the Hindu social system. Guru Arjan Dev, the fifth Guru, declared: "We are neither Hindus nor Muslims." Nevertheless, in the Adi Granth he compiled around 1600 AD a little over 11,000 names of God that appear over 95 per cent are of Hindu origin: Hari, Rama, Gopal, Govind, Madhav, Vithal and others. Some like Allah, Rab, Malik are Muslim. The exclusively Sikh word for God, Wahguru, appears only 16 times. Guru Gobind Singh, the last Sikh Guru who founded the Khalsa Panth in 1699 AD, invoked the names of Shiva, Sri and Chandi.

Maharaja Ranjit Singh had slokas from Granth Sahib recited to him every morning and had the holy book in a palki mounted on an elephant when leading his troops in battles. He also had Brahmins perform havans, regarded cows as sacred, punished cow-killing with death, went to Hardwar to bathe in the Ganga and expressed the wish that on his death the diamond and Koh-i-Noor should be gifted to the temple of Jagannath at Puri. Till then relations between the Hindus and the Sikhs were of naunh-maas — as the nail to the flesh out of which it grows. Inter-marriages between Hindus and Sikhs of same castes were common. Many Hindu families brought up their eldest sons as Khalsas, whom they regarded

as Kesha Dhaaree Hindus (Hindus who did not cut their hair or beards).

Seeds of Hindu-Sikh separatism were sown by the British after they annexed Punjab in 1839 AD. They made reservations for Khalsa Sikhs in the Army, Civil Services and legislatures. Thus an economic incentive was given to Khalsa separatism. The feeling was eagerly nurtured by leaders of both communities. The lead was taken by Swami Dayanand Saraswati of the Arya Samaj. He visited Punjab and in his intemperate speeches described Guru Nanak as a semi-literate imposter (Dambhi). Sikhs picked up the gauntlet and made Swamiji or mahasha a synonym for a bigoted Hindu. Sikh separatism was boosted by the Singh Sabha movement started in the 1880s. It found expression in a booklet by Sikh scholar Bhai Kahan Singh of Nabha entitled "Hum Hindu Naheen Hain" — we are not Hindus. Punjabi Hindus and Sikhs started treading different paths. The Hindus opened DAV and Sanatan Dharm schools and colleges. The Sikhs opened Khalsa schools and colleges. They closed ranks to face Muslim dominance and later against the demand for Pakistan. Though Muslims conceded that Sikhs were Ahl-e-Kitaab (people of the Book) as were the Jews and the Christians, they regarded them too close to the Hindus to be accommodated in Pakistan. When Partition came, Punjabi Muslims drove both Hindus and Sikhs out of their country.

Independence brought about a radical change in Hindu-Sikh equations. Sikhs were the worst sufferers of Partition. From being the biggest land-owners in West Punjab, they were leveled to comparative poverty; they became an aggrieved people: "With Partition, Hindus got Hindustan, Muslims got Pakistan, and we Sikhs got nothing." The notion of a Sikh State gained credence. Their last Guru had promised them Raj Kareyga Khalsa — the Khalsa shall rule. They felt it was time to change the promise into a reality. In the exchange of populations the Sikhs found themselves in majority in a few districts of Punjab. If Haryana and Himachal could be separated they could have a Punjab in which they could form a majority of 60 per cent against the Hindus being 40 per cent. The Hindus sensed what the Sikhs had in mind. They, supported by the Hindu newspapers from Jalandhar, exhorted Punjabi Hindus to declare Hindi as their "mother tongue" instead of Punjabi in the censuses that took place, so that the Sikhs could be deprived of the argument that they were only asking for a Punjabi-speaking Suba. The Boundary Commission, which granted states to all regional languages listed in the Constitution, denied it to only one, Punjabi. This gross injustice gave the demand for a Punjabi Suba its rationale. After a prolonged agitation in which thousands were jailed, Indira Gandhi conceded the demand in 1966 but only after the Sikhs had proved their loyalty to their country by actively assisting the Indian Army in the Indo-Pak war of

1965. The Punjabi Suba was where all the Sikhs would legitimately expect a state of their own in a democratic India. It did not turn out that way.

With the affluence that came with the Green Revolution, the younger generation of Sikhs in increasing numbers began to give up the Khalsa tradition of keeping their beards and hair unshorn. They became clean-shaven (mona) Sikhs. The dividing line between the two communities became blurred because a mona Sikh was no different from a Hindu believing in Sikhism, no different from millions of Punjabi and Sindhi Hindus who revered Granth Sahib and frequented gurdwaras. The Sikh identity being separate from the Hindu was challenged. Sikh leaders changed the emphasis from the Sikh to Khalsa.

A man whose role in the identity crisis has not been fully highlighted was Kapur Singh of the ICS. He had been dismissed from service on charges of corruption. He tried to portray himself as a martyr. In a pamphlet he published he alleged that Prime Minister Nehru through Governor Chandu Lal Trivedi had issued a directive in 1947 to all the Commissioners in Punjab to the effect that the “Sikhs in general must be treated as a criminal tribe. Harsh treatment must be meted out to them to the extent of shooting them so that they wake up to political realities.” He concluded: “Mughal King Bahadur Shah ordered followers of Nanak to be executed on sight. I, being a declared Sikh, fell victim to this Mughal firman.”

There was no truth whatsoever in Nehru ever having sent out such a directive, nor was Kapur Singh a victim of any firman. His case was scrutinised by his own colleagues in the Service before he was dismissed. Nevertheless, he won the favour of Akali leader Master Tara Singh who helped him win an election to the Punjab legislature and then to the Lok Sabha. Kapur Singh was the brain behind the drafting of the Anandpur Sahib resolution demanding a dominant role for the Sikhs — Khalsa ji da bol bala.

Another so-called intellectual was Pritam Singh Gill, a retired Principal of Lyallpur Khalsa College, Jalandhar. He talked of “the Hindu conspiracy to destroy Sikhs; kill the language, kill the culture, kill the community.” They found takers for this hate propaganda in Jarnail Singh Bhindranwale, Simranjit Singh Mann, (a police officer who was cruelly tortured in jail and later became an Akali leader and Member of the Lok Sabha), Jagjit Singh Chauhan, Ganga Singh Dhillon, Gurmit Singh Aulakh and a few others among the ranks and leaders of different factions of the Akalis.

Hindu-Sikh relations - II

Punjabiati can show the way to brotherhood
by Khushwant Singh

The man most responsible for widening the gulf between the Hindus and the Sikhs was Bhindranwale. Starting as a preacher, exhorting the Sikhs to return to the spartan traditions of Guru Gobind Singh, he chose that an easier way to stop Sikhs lapsing into Hindu fold was to create a gulf between them. He used abusive language for the Hindus describing them as dhotian topian wale — wearers of dhotis and caps. His goons threw heads of cows in the Durgiana Temple. Hindu goons retaliated by throwing cigarette butts in the Golden Temple, smashing up a portrait of Guru Ramdas, founder of the city, on Amritsar railway station. Then it came to killing Hindus. Buses were hijacked, Hindu passengers off-loaded and shot. Punjabi Hindus set up their own Shiv Sena, armed its members with trishuls (three-pronged spears). If Sikhs could carry kirpans, they had every right to carry trishuls, they argued. They claimed a membership of over 80,000.

Bhindranwale had to be silenced. This was no easy task since he was a creation of the government as well as the Akali leaders. He was arrested on charges of involvement in the murder of Lala Jagat Narain of the Hind Samachar group. Giani Zail Singh, then Home Minister, who had a negative knee-jerk reaction to whatever Chief Minister Darbara Singh did had him let out on his own terms. Sant Longowal described him as a danda (stave) to beat the government. G.S. Tohra, President of the SGPC, let him find sanctuary in the Golden Temple and convert Akal Takht into a fortress. Indira Gandhi, misled by her advisers, chose the crudest way of getting rid of him: she ordered the Army to storm the temple complex. What could have been handled by the police (as proved later by Operation Black Thunder) was a botched-up “operation Blue Star”. It was a horrendous blunder entailing a heavy loss of life and damage to sacred property. Though Bhindranwale was killed, he became a martyr in the eyes of the Sikh masses. Since the Hindus did not share the anguish caused to the Sikhs, most of them who had never supported Bindranwale, the gulf between the two communities widened.

Worse was to follow. The widespread massacre of innocent Sikhs following the assassination of Indira Gandhi embittered the Sikhs against the government as well as the Hindus who they felt had not done enough to save their lives and property. The demand for an independent Sikh State gathered momentum.

The first open declaration in support of Khalistan was made on April 13, 1986 at a convention of the Sarbat Khalsa in Amritsar. The June 1986 issue of Sant Sipahi, edited by Dr Rajinder Kaur, daughter of Master Tara Singh, published the details. “The Khalsa Panth will have its own home where the writ of the Khalsa will run supreme.” It demanded recognition by foreign nations and recognition by the United Nations. It asked the Sikhs living outside Punjab to migrate to their “homeland”.

Their anger against the government and disenchantment with their Hindu brethren were justified. But the solution proposed was totally unviable. So far not one protagonist of Khalistan has drawn a map outlining its boundaries nor given the communal ratios of other communities, including Hindus, Christians and Muslims. At the very best it would be a land-locked state, almost entirely dependent on agriculture. Its only buyers would be India or Pakistan. If the state envisaged is the present-day Punjab what will happen to the 20 per cent or more prosperous section of the community living outside Punjab — in the Terai area, Sriganaganer district of Rajasthan and the rest of India? It should be evident to every Sikh that Khalistan would be the doom of the Khalsa Panth. Fortunately, most Sikhs have come to realise that their future lies in remaining an integral part of India.

The realisation came after 10 years of bloodshed and lawlessness. There were nearly a dozen gangs with fancy names like the Babbar Khalsa International, the Khalsa Commando Force, the Bhindranwale Tigers Force, and the Khalsa Liberation Front, composed of between 10-50 men armed with weapons like AK-47 rifles, grenades, etc, made available by Pakistan's ISI, which also set up training camps for them. Terrorist gangs ruled the state by might — the policemen were too scared to come out of their police stations. By day the police took its revenge by looting villagers whose homes had been visited by terrorists. Terrorists collected levies *daswandh* (one-tenth in the way of protection tax). They extorted money, molested women and shot anyone who resisted them. Their word was law; no lights at night, village dogs had to be silenced by poison or bullets. Hindus began to migrate from villages to towns and cities where they felt safe.

The governments, both Central and state, were at their wits' end. They held meetings, changed Governors, imposed President's rule, talked of elections and made Mr. S.S. Barnala Chief Minister for a while without a clear policy for the state. By sheer chance the government's gamble to hold elections paid off. It was boycotted by all Akali parties and the BJP. Because of the absence of any Opposition the Congress recorded a sweeping victory and Beant Singh was elected Chief Minister. His top priority was to eradicate terrorists. He had the full support of Governor Surendra Nath, a retired police officer with plenty of money at his disposal. The task was entrusted to K.P.S. Gill, then DIG, Police.

By then Punjab was sick and tired of terrorist depredations. Mr Gill carried forward his predecessor Julio Ribeiro's policy of a bullet for a bullet by infiltrating into the ranks of terrorists and bribing informers. He had the support of the Army which successfully blocked contacts with Pakistan. Within a few months Mr Gill had terrorists on the run. Many were killed; many more laid down their arms and surrendered to the police. They were too scared to come out of jails on

bail lest they be killed by their own erstwhile colleagues. Mr. Gill had good reasons to pat himself on the back, but somewhat prematurely. On August 31, 1995, a human bomb exploded outside the Punjab Secretariat building killing Chief Minister Beant Singh and nine others.

Khalistan is dead as dodo. But separatist elements still find takers among the Sikhs. The latest example was the acceptance of the Nanak Shahi Calendar prepared by Piara (Paul Singh Purewal, ED) Singh of Canada by the SGPC. Hitherto the Sikhs had followed the Bikrami Calendar to celebrate their religious festivals. Some anomalies were certainly there — some years ago Guru Gobind Singh's birth anniversary was celebrated twice but no one bothered. But the logic behind the rejection of the calendar is insidious: all communities have calendars of their own, why not the Sikhs? In addition, while it mentions Bhindranwale as a martyr, it ignores the martyrdom of Sant Longowal.

Law and order has been restored in Punjab. Its peasants grow bumper crops of wheat and rice year after year. Its industrial city, Ludhiana, is booming with its hosiery, bicycles, sewing machines and ancillary motor parts. Its products find markets in India and abroad. Punjab could even do better provided its two principal communities worked hand in hand. At the moment they live together but separately. This is not good enough. For the spirit of Panjabiyat it is necessary to restore the old relationship of '*naunh tay maas da rishta*'. It can be done provided leaders of the two communities stop criticising each other and show the way to a united brotherhood of Hindus and Sikhs.

[These two articles appeared in The Tribune on Nov. 3rd and 4th 2003 on the heels of World Sikh Convention in Mohali on Oct. 26th. They were part of an attempt by the establishment to create road blocks in the way of reformation and revival in Sikhi. Two articles each by Kuldip Nayyar and Dr. Maheep Singh were part of the same effort. Prof. Gurtej Singh's response was not published. ED.]

ABHIMANIYU IN CHAKRAVIYUH

Gurtej Singh, Professor of Sikhism

A careful reading of Khushwant Singh's "Hindu-Sikh relations-I & II" suggests a very pedestrian approach to the relations between the two communities in the Punjab. His analysis of causes of disunity have been plucked from the air, as it were. His understanding of the recent turmoil in the Punjab predictably runs on the rails provided by the official propaganda mill. His conclusion both gives a very weak justification for inflicting the two verbose articles on the public and his wish for closer Hindu-Sikh relations appears to be a mere ploy. By basing his articles on manufactured, doctored facts, by expressing hatred of the armed struggle and by denigrating its leaders, he appears to actually aim at inducing violent reaction.

From his summary of Hindu-Sikh relations before 1947 in his own racy journalistic style, it may be inferred that a

separate Sikh identity was established at the time of Sikh Gurus. The Sikhs went out of their way, to maintain the best of relations with their Hindu neighbours. From the facts presented by him it is apparent that the good relations continued to hold sway as long as the Sikhs were in political ascendancy. The Sikh rulers took good care to respect the sentiments of the Hindus over whom they ruled. But once the Hindu became certain that they were on the road to political eminence, the relations started worsening. These were irretrievably damaged when the Hindus definitely ascended to political power after 1947. All these conclusions are warranted by the facts he presents but he fails to make them for they will not be palatable to the audience he has in his mind.

In another section of the article he hangs his story on the peg of 'Sikh separatism'. The crucial person in the turn of events for him is Sirdar Kapur Singh, philosopher, poet, orator, linguist, and statesman. He accuses him of the worse without realising that to lay stress on the official version without critical examination is to give into official propaganda. The Singh's case is well documented and the circular condemning the Sikhs which he made public is on record of the Supreme Court of India. That Kapur Singh was deliberately weeded out is also clear from the absolutely parallel case of R.P. Kapur, ICS from the Punjab, who was similarly thrown out but duly re-instated. He projects Kapur Singh as fountainhead of separatism although he accredits him with drafting the Anandpur Sahib Resolution which is clearly a document seeking Sikh homeland within the Union of India. He attributes what he considers ultimate slogan of disunity "Khalsa ji de bol bale" to the resolution Kapur Singh drafted. Had he just looked up the one page of resolution, he would have known that these words find no mention therein. He has also conveniently forgotten, while projecting Kapur Singh as particularly close to Master Tara Singh, that he himself also enjoyed his confidence. As a matter of fact he sat on the left side of Master Tara Singh while Kapur Singh sat on his right the day they together proclaimed validity of the concept of Sikh Homeland, expounded in the resolution Khushwant Singh no longer likes to associate with. Such lapses of memory are many. He also forgets that justification for the Sikh Homeland was also a part of his '*A History of the Sikhs*'.

The other link, in development of 'Sikh separatism' is the Singh Sabha Movement, according to him. He accepts along with official historians that it somehow propagated the separate Sikh identity for the first time. He fails to notice that the Sikh identity vis-a-vis the Hindu was established on the day Guru Nanak refused to don the sacred thread. It was established also when the only prominent man to protest against the execution of Guru Arjun was a Sufi Saint and when the Hindu kings of mountains refused to take Amrit. They also abandoned their consistent well-wisher and a

person who fought alongside with them in many battles against the Mughals. He was left alone to face the might of Aurangzeb.

Banda Singh Bahadur, it is well known, was opposed by all those who counted for anything in Hindu India. Rajputs princes of Rajputana, Jats and others all joined Bahadur Shah to destroy Banda Singh. The khatri of Lahore financed the campaign against him.

The Sikhs were consigned to separatism by a million actions and professions of the Hindus, before the Singh Sabha movement was even heard of. The British policy was rather to keep the Sikhs nearest to the Hindu fold, lands under whom they had conquered, like their Muslim predecessors, with such great ease. They placed the Hindu Mahants in control of Gurdwaras and were responsible for installation of images in Sri Darbar Sahib.

In modern times the Arya Samaj, through denigration of Guru Nanak, gave expression to the Hindu hatred of Sikhs. It is even more palpable in the sermons of Shardhanand Phillauri who delivered them from the vicinity of the Darbar Sahib immediately after the British occupation of the Punjab. This is what Gandhi was to repeat in his prayer meetings after 1947. Singh Sabha in its slogans and pamphlets reacted to this mind set more fully expressed in *Sikh Hindu Hain*. It was in reaction to it that Bhai Kahn Singh reacted by writing *Ham Hindu Nahin*. Much more is possible on those lines but the above may suffice.

The foremost cause of the recent militant movement was the immediate need of the Nehru-Gandhi dynasty to communalise Indian polity for the sake of continued political power in the same family. Someone wanted to emerge as Durga Maheshasur-mardini. For that purpose the Sikhs were cast into the role of demons. Situations were contrived and Sant Bhindranwale was always blamed for what the agents of the government did. The Akali leaders, who should have defended him politically, hunted with the hound and ran with the hare alternately. They were hand in glove with the central government which promised (and delivered) political power to them (again and again) after it had given a bloody nose to the Sikhs. All known facts lend themselves to this construction.

What Sant Bhindranwale did was no issue with Indira. The demolition of the Akal Takhat, invasion of the holiest Sikh shrine and decimation of the Sikhs could alone have helped her to emerge as Durga of Hindu dreams. The army also invaded 37 other shrines in which there was no Bhindranwale. It invaded the Darbar on the martyrdom day of Guru Arjun when the pilgrims would congregate in large numbers. Even Giani Zail Singh, the supreme commander of India's armed forces, admits that no warning was issued to the pilgrims to vacate the premises before mounting the

attack. So we know what was intended. The unprecedented victory at the next general elections which the Congress-I received was, clearly the aim of the whole exercise.

In the face of all this, Mr. Khushwant Singh's verbal terrorism is difficult to accept. His thesis is wrong and deserves to be rejected. Sikhs, like all others are equal partners in the governance of this country. They cannot be ignored merely because they are fewer in numbers. History is not the version of the powerful usurpers. The Sikhs have every right to govern themselves. This is the essence of democracy; unless this thesis is addressed, history may be found to repeat itself, misinterpretation of it by apologists and soothsayers not withstanding.

(About the Author: Gurtej Singh Ex-IAS, is the author of more than half dozen books and has written hundreds of articles on matters concerning Sikh history and culture. He taught history for some time. He has participated actively in the social, cultural and political life of the Punjab for the last three decades. He has been a member of several prestigious political and cultural organizations. ED)

NANKANA'S ENDOWMENT LANDS

Contributed by Charnjit Singh Bal

In my opinion many Sikhs like me were under the impression that Maharaja Ranjit Singh granted the endowments lands to the sacrosanct Gurdwara at Nankana, Guru Nanak's blessed birthplace. Although Bhai Kanh Singh Nabha's Mahan Kosh does mention *'the Gurdwara has 18000 acres and 9,892 Rupees (circa 1930 AD value) of endowments to its name,* it does not mention as to who bequeathed the land. Now an article named **'Kohe'-Noor's appraiser, Rai Bular, Khan Sahib'** by Dr. Harpal Singh, published in S. G. P. C's December 2003 volume of Gurmat Perakash apparently gives authentic information about the historical fact as to who bequeathed 18750 acres endowment land to Guru Nanak Sahib. An excerpt from Dr. Harpal Singh's article:

There is another Sakhi, anecdote, which is not mentioned in our Sakhies, that relates Rai Bular with Baba (Nanak) Jee. A very important phenomenon happened, but, I am surprised, it is not included in the Sakhies. A pious Muslim narrated this Sakhi to me.

At Nankana Sahib after I paid homage, listened the Keertan (inspirational Sikh music) and partook Langar I thought of meeting the Muslims and talking to them. I told a police officer that I am a Professor I want to meet some Professor or Master (high school teacher). The D.S.P. said, there is a college about two furlongs away, go there. I started walking and came to a gate. In English and Urdu was written, 'Guru Nanak Degree College, Nanaka Sahib'. I went inside but didn't see any one. The watchman said Salaam and asked politely do you need any help? I asked, is there no Professor around? He said that there are but they are on duty at the examinations, I can call anyone you say. I told him I will be back in an hour, at five, and started to walk back.

A six and half foot tall, 65-70 year old pious Muslim in alwar and Kameez (baggy pants and shirt), wearing a turban came walking briskly towards me and said, Sardar Jee Sat Sri Akal; why are you going away? When I saw you I told my labor to quit work. I am the contractor, building a hostel for the students. Come this way, we will talk. Two or three chairs were fetched. None of the laborers went home, they all sat around us on the ground.

During the talks I asked, how much land is in the name the Gurdwara? He said why do ask this question, was there any problem with lodging or boarding? I said there wasn't any problem, but since this is the birthplace of my Baba (Nanak), don't I have the right to be concerned? He said absolutely not, only the revered personages bear that responsibility, our responsibility is to recite scriptures (to praise the Lord). Hazrat (revered) Baba Nanak is caring about us.

I said, ok, but do I have right to know? He said yes, you have right to know. There are seven and a half hundred Murabas (18750 acres) in gurdwara's name. I asked did Maharaja Ranjit Singh grant this land? The contractor said no, the Maharaja never granted that much land to any Gurdwara. Our ancestor Bhatti Sardar bequeathed this land. I asked who is Bhatti Sardar? He asked, you don't know Bhatti Sardar? Here every child of fifty villages knows his and (Nanak) Baba's name. His name was Rai Bular, Khan Sahib. You haven't heard Sardar's name? I said his name pervades in every particle of our being brother but I didn't know that Rai Bular was a Bhatti.

There are many Bhatti villages here. The contractor said we are not ordinary Bhattis. I too am Bhatti. Our Sardar was the first who recognized the master of all worlds, Baba (Nanak). Our Sardar recognized a Kohe'-Noor when he (Nanak) was in his childhood. Now hear (endowment) land's account.

Rai Bular Khan Sahib who owned 1500 Murabas (37500 acres) was a wealthy landlord and self-esteeming man but a paragon of nobility. He revered Baba Jee. His age was getting past 40 years but no children. It is said that he mounted his horse and went to tour his Murabas. Guru Baba's age was around 12 or 13 years (circa 1481/82). Baba was tending to herd of pasturing buffaloes. Rai Sahib dismounted from his horse, removed his shoes, stood close to Baba Jee and said, Baba, fulfill my this desire to see a child playing in my house. He had gone to beseech, with this wish in mind. Baba Jee gave his blessings and said Rai your wish is fulfilled; do not lose faith.

After a year a child was born in the house of Rai Sahib. Sardar was so happy that he gave a prodigious party that was attended by Daulat Khan, the Nawab (Nabob) of Sultanpur Lodhi. In this assemblage, after thanksgiving, Rai

Bular Sahib bequeathed half of his landed property to Hazrat Baba (Nanak) Jee. So 750 Murabas (18750 acres) were transferred to Baba Jee's name. That title remains in his name to-date.

About 15 years ago (circa 1988 AD) this matter cropped up in our minds that we are the owners, we hold and farm the land but the title is not in our names. We have been illegally holding the land for generations. We filed a suit in the Skeikhupur court that because in his old age our grand old ancestor turned senile, he bequeathed half of his landed property to a Fakir called Nanak. But since, as per inheritance rights, we are the rightful owners, also as we hold and farm the land, its title should be transferred to our names. Summons, records search and legal arguments took four years. On the judgment date, the verdict was against us, i.e. the title cannot be transferred. We filed an appeal in the high court at Lahore. The appeal process lasted for three years. The high court upheld the lower court's verdict i.e. the title could not be transferred.

We filed an appeal in the Supreme Court at Islamabad. Again the appeal hearing lasted three years. When the time came to pronounce the judgment the bench said come to the court as a delegation of four or five but do not bring the lawyers, as we want to discuss an important matter. We asked, tell us the nature of the matter so that we can come prepared. Since it is a matter common to our clan we have to discuss amongst ourselves. Judges said your filing the suit was not an appropriate action that is what we want to tell you. The court date was set one month ahead. Each village held its meetings and finally a common meeting of all villages was held. Eight representatives, those who will talk to the judges, were selected.

On the given date hundreds of people came and gathered in front of the court. When our turn came we went inside. I was one of the eight representatives. The judges adjourned courts for one hour. We were ushered into the backroom (judges' chambers), refreshments were served and then the judges initiated the talk. The honorable judges said we have considered the suit very closely. You have acted erroneously. It would have been better if you had invoked the blessings of the Fakirs against whom you filed the suit. The venerated men who showed you the terrestrial light, you sued them and stigmatized them by characterizing them as senile.

Since Rai Bular saved half of his land, his half mind at least was sound. But the Fakir (Nanak) in whose name he (Rai Bular) transferred half of the land's title had lost all his (mundane) mentality, because he never even looked at the land. His descendents never tried to take possession of the land. The Sikhs never tried to occupy the land nor did they file suits in the courts. You have been holding the land illegally for generations and now you have filed cases in the

courts. For ten to twelve years you have been dishonoring your venerated elders. Did nobody advise you not to sin? More than the land they loved you, but you hate those Dervishes and lust for land. The land will stay with you, however it would have been better if you hadn't filed the suit.

We said the land is in our possession but the title doesn't have our names. The judges philosophized, nobody's name will remain, yours' nor ours'. The name of providential God will remain and name of pious devotees will remain. Those who cherish Moon and stars will remain nobody else will remain. Our advice to you is that you withdraw the appeal. We said our brotherhood is waiting outside let us consult with them. The judges said by all means, now it is eleven thirty, you can discuss till four in the evening. If you do not withdraw the appeal we will pronounce the judgment. As this advice has been given to you out of court you are not obliged to accept it.

We came out. Outside our brotherhood was waiting. The whole matter was told and ideas were exchanged. In the end it was decided to choose one of the two choices, either to withdraw the appeal or get the judgment against it. From judges' talk it was evident that there was no question of our winning. In the evening we appeared along with lawyer and withdrew the appeal. Sardar Jee we were saved. If the appeal weren't withdrawn we would have lost the appeal, this world and the faith. Now we would be able to stand in front of these Dervishes and ask for their forgiveness. Because they are very compassionate, the parents forgive their errant children.

Now, brother consider Baba Nanak's numerous attributes, centuries have passed, he is still sending the compassionate messages. Through Supreme Court he advised us to desist from going wayward. The Supreme Court made us to desist. Baba Nanak did not get us dishonored by the Supreme Court, checked us but saved our honor too, to him hundred thousand salaams. Even today, as per land registry records, Guru Nanak farms these Murabas. *Dr. Harpal Singh, Prof. Sikh Studies, Guru Gobind Singh Bhawan, Patiala, 27th September 2003*
Comment: Some rationalist readers might find the thaumaturgic attributes ascribed to Guru Nanak Sahib hard to digest but historical facts are apparently irrefutable. www.sikhsundesh.net

U.K. JAUNT OF VEDANTI AND HIS UNOFFICIAL PA, PRITHIPAL SINGH

Harjinder Singh, UK

With interest I read two articles in the Sikh Times issue 106 and 107 on the latest visit of the Jathedar of Akal Takht to UK. Before continuing let me just stress that the Jathedar of Akal Takht has no authority of any kind in the panth. The authority in the panth is with Guru Granth and Guru Panth. Traditionally the Jathedar was the head of the Jatha that looked after Akal Takht, and who announced, proclaimed

the decisions of the sarbat khalsa (meetings of the panth) from the Akal Takht.

In issue 106 there was a very amusing report on the visit by the Jathedar to the Guru Nanak Gurdwara in Smethwick. Part of the youth programme held there was a question and answer session with the youth. The youth asked critical questions (nothing horrible by our standards) and the Jathedar became angry. Burbinder Singh, author of the article, writes: *“After these first few questions, the youth saw no point in trying to enquire about further information from this highly knowledgeable individual, as all the previous questions had been worked around and not answered.”* The person who claims to be the spiritual leader of the Sikhs, cannot even cope with a few critical questions from youngsters in the UK !

In issue 107 another visit to a Gurdwara in the midlands is highlighted, this time to the Nishkam Sevak Jatha (Soho Road) of chairman Mohinder Singh.

Apparently, according to the article, the teaching of how to read Sri Guru Granth Sahib (Santhia) is no longer taught by the Taksals in Panjab. I thought that both Damdama Taksal in Talwandi Sabo, and Damdami Taksal in Mehta Chowk were still doing this job, but of course much can have happened since I left Panjab four years ago.

The heading of the article is 'The Essence of Gurbani'. In the article there is no question of the essence of Gurbani; there is only question of Santhia classes. Of course the essence of Gurbani is not how you read, or pronounce sabads. **Gurbani Vichar, reading, considering and understanding of the sabads is how we can get to this essence.**

I agree (in view of my own poor efforts) that it is good to learn how to pronounce the language of Guru, and to understand and get a feeling for the rhythm of the text, which brings forth the Guru's poetry. What I cannot understand is why we need a Jathedar of Akal Takhat to teach the reading of Guru Granth Sahib to the sangat. Are all our granthis incompetent? Does none of these white-clad gentlemen in Soho Road have this knowledge? Is what Bhai Karnail Singh teaches in our Hounslow Gurdwara not correct?

And over and above all is the need of the hour not to emphasise on the simple teachings of the sabads, rather than on the exact way of pronouncing it?

*

I was also present, when the Jathedar was questioned by the Youth in Smethwick, as I was invited by the Gurdwara committee. I must say, what little respect I may have had for the jathedar was totally destroyed. He was very rude and aggressive towards the youths. His attitude could have had a very negative impact on those youngsters coming into Sikhi.

Some of the people asking the questions were not very diplomatic in their approach; however this is expected from this age group of youth. The jathedar should have expected this. **This episode confirmed to me that Sikhi is being hijacked by those Sikhs from Punjab who have no knowledge or experience in not only International affairs but cannot even hold a constructive dialogue with their own people.** If Sikhi is to flourish, we Sikhs living in the Diaspora need to take the lead. I totally agree with Harjinder Singh in that there is no such position in Sikhi which is equivalent to the Pope. The Institution of the Akal Takht was a focal point for the Sikhs to come together, gather for debate and discussion and then pass Gurmatta's. Fateah Sukhvinder

*

This is nothing new. On his visit to Malaysia (through a backdoor and not announced) the Jathedar when politely requested by the sangat to reply to a few questions gave the stock answer: Please write down the questions and give to my PA. When this “crucial” step was accomplished within a few seconds due to the efficiency of “computers” and the question paper passed to the PA sitting in the sangat, he sat on it. A copy was then passed to the jathedar sitting on the Gurdwara Stage. He glanced at it and announced that time was running short and concluded his lecture immediately and got up.

When questioned outside the Darbar sahib he said he would be more than glad to answer the questions but not in the Gurdwara but at a private place with a few “distinguished members of the Gurdwara Sangat”. Although the sangat was annoyed at this discrimination, we adjourned to the Secretary's house nearby. The Jathedar and his PA had tea and snacks and then said *“OK, will those who asked the questions please stand up ?”* We all replied the questions are from the sangat and the jathedar's reply was that was too general and anyway he only “edited” and “recompiled” the ‘Gurbilas Patshahi Chevin’ book and was not responsible...blah blah...and then he got up to go wash his hands. That is what I call **washing your hands off a “problem”**. **This happened at our local Gurdwara at Selayang and also at Sentul and other Kuala Lumpur Gurdwaras.**

We, the Gurdwara Committee, had to face the wrath of the Sangat later when we were questioned as to why the Jathedar refused to touch on any question in the Sangat and why we allowed him to “escape” to a private residence nearby for tea when the *Guru Ka Langar* was ready in the Gurdwara.

The PA on the other hand was more interested in selling subscriptions to Gurmat Parkash magazine and arm twisting the sangat to subscribe.

About the Jathedar's "submissive behaviour" at the hands of a mere "security guard" at the Twin Towers Kuala Lumpur (the Jathedar was ready to remove his Kirpan and hand it over to a non-Sikh security guard almost immediately when the latter requested it until a Jaswant Singh Grewal accompanying the Jathedar objected and the Jathedar was allowed to keep his Kirpan. Read the Sikh bulletin Feb 2004 issue for real story). Jarnail Singh Arshi gyani, Malaysia [Please also see in the Panjabi section "ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਪਤ ਫੇਰੀ" ਜੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਹੰਸਲੇ, ਯੂ.ਕੇ ED]

SABH SIKHAN KO HUKAM HAI GURU MANIO GRANTH

Dear Manjit Singh jee: Feb. 09, 2004

SGPC's General Secretary and Spokesman, Darbaar Sahib,
Waheguru jee ka Khalsa Waheguru jee kee Fateh

It appears to me as if all the Mukh Sevadars and SGPC Controllers managing the Sikh affairs from "Darbaar Sahib and Akaal Takht Sahib" have forgottenthe Guru Sahibaan's teachings. One of them is: Before breathing his last, Guru Gobind Singh Sahib ordained the Sikhs to **obey "Guru Granth Sahib" as their Eternal and Spiritual Guru at all times to come.** Since then Guru Khalsa Panth has been taking guidance from the Gurbaani enshrined in the Guru Granth Sahib. Subsequently, for the guidance of all the Sikhs whether in Punjab, India or abroad, it is specifically incorporated in the **Sikh Reht Maryada (SGPC) that: "No book should be installed like and at par with the Guru Granth. Worship of any idol or any ritual or activity should not be allowed to be conducted inside the Gurduwara."** There is no exemption granted to any other person or institute/organisation. Then **why no action has been taken against the Mukh Sevadars of Patna Sahib, Hazoor Sahib, so called Baba Virsa Singh of Gobind Sadan, Mehrauli-Delhi and others who have been propagating the Dasam Granth?** Why such duality? Why Dharam Parchar Committee Members and Religious Advisory Board have not pointed out this serious lapse and recommended stern action against the defaulters/guilty persons? Why such favourtism when Gurbaani teaches us equality and dignity without any bias or differentiation?

Will you please examine this aspect in consultation with the SGPC President, Mukh Sevadars of Darbaar Sahib and Akaal Takht Sahib and then share your findings with the Sikhs globally? Thanks for your timely action. Gurmit Singh, Australia.

RESPONSE:

Dear Sir: Feb.12, 2004

Waheguru Ji Ka Khalsa, Waheguru Ji Ki Fateh,

Thanks for your Email. In the historical Sikh Shrines under the management of Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, Sri Amritsar only Sri Guru Granth Sahib is installed.

At Takhat Sri **Hazoor Sahib** and Takhat Sri **Patna Sahib, Dasam Granth** along with Sri Guru Granth Sahib ji is also **installed as per tradition.** Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee has no legal rights to force them to not to do this as that on its jurisdiction is only the historical Sikh Shrines of Punjab, Haryana, Himachal Pardesh and Chandigarh.

It requires time and tolerance to change the established traditions. Anyhow SGPC is not sparing any efforts in convincing them, that no doubt the **Dasam Granth deserves proper respect** but it is not proper to install the same alongside Sri Guru Granth Sahib. All the Takhts are coming closer to each other and by the grace of Akal Purakh this long chevised desire will be fulfilled in near future.

Regards, Manjit Singh Calcutta, Secretary, SGPC, Amritsar.

[We would like to ask Manjit Singh Calcutta does the Akal Takhat not have the same authority to correct the offending Sikhs of Hazoor Sahib and Patna Sahib which it has on all the other Sikhs such as S. Gurbakhsh Singh Kala Afghana, S. Joginder Singh, Editor of The Spokesman and Prof. Gurtej Singh? ED]

400TH ANNIVERSARY OF THE INSTALLATION OF GURU GRANTH SAHIB AT DARBAR SAHIB, AMRITSAR.

Washington State Resolution

The Washington State Legislature adopted special resolutions in the House and the Senate congratulating the Sikh community of the state of Washington on the 400th anniversary of the installation of Guru Granth Sahib at Darbar Sahib, Amritsar.

Washington State Senate Resolution

SENATE RESOLUTION 8735

By Senators Prentice, Fraser and McAuliffe

WHEREAS, Guru Granth Sahib, the Sikh Scripture, is a compilation of the divine revelations to the Sikh Gurus and saints of other faiths reaffirming the fundamental unity of all religions; and

WHEREAS, Guru Granth Sahib was revealed to the world through the passive agency of the Sikh Gurus; and

WHEREAS, The Sikh Scripture embodies the Universal message of Truth, Compassion, Peace, Equality, and Service toward all humankind; and

WHEREAS, The fifth Guru of the Sikhs, Guru Arjan, compiled and consecrated the Sikh Scripture, giving self-definition to the Sikh community that originated the Sikh homeland of the Punjab; and

WHEREAS, This year marks the 400th anniversary of the first installation of the Guru Granth Sahib at the Darbar Sahib, commonly known as the Golden Temple, in Amritsar; and

WHEREAS, Sikhs have been a part of the state of Washington since the early 1900s when the early pioneers settled in the region around Bellingham; and

WHEREAS, Sikhs in the state of Washington are a vibrant community and contribute significantly to the economic, social, and cultural well-being of the state and its citizens;

NOW, THEREFORE, BE IT RESOLVED, That the Senate congratulate the Sikh community on the 400th anniversary of the installation of Guru Granth Sahib;

and BE IT FURTHER RESOLVED, That copies of this resolution be immediately transmitted by the Secretary of the Senate to the Sikh Coalition.

I, Milton H. Doumit, Jr., Secretary of the Senate, do hereby certify that this is a true and correct copy of Senate Resolution 8735, adopted by the Senate March 9, 2004 The Sikh Coalition [contact@sikhcoalition.org]

MILTON H. DOUMIT, JR. Secretary of the Senate

QUESTION FROM A CHRISTIAN FRIEND

Kirpal Singh, USA.

Maureen wrote: Hi,

Thank you for the information on your website. I just met a wonderful family who practice Sikhi but didn't want to discuss religion so early in our relationship. This website is very helpful. I have a question or two and if any of my statements, included in my questions, are incorrect, please correct my mistake and accept my apology for not knowing Sikhi correctly. I think that I understand that Waheguru is God, like in the Christian belief, God, Creator of all and our heavenly Father.

I was wondering if Sikh acknowledges God's Son, Jesus. In Sikhi the name of the One chosen by God to sacrifice Himself for our salvation may be different? Who died for the sins of God's people in Sikhi? Without blood, there is no atonement or do Sikhs have a different way of cleansing people from sin, which keeps us distant from God. Also, in Sikhi, is there life after death, as Christians believe? (Because Christ died for sins of all who love Him, those who love Him, go from the grave to be with God in life, everlasting.)

Very respectfully, Maureen

Kirpal Singh's Answers:

Date: Harh 6 NS 535 (Nanakshahi)

Dear Maureen:

Thanks for your very lovely letter, and your intriguing and wonderful inquiry about the Sikh beliefs and practices. Given below are the answers to your questions:

Question: In Sikhism does Waheguru mean God, like in the Christian belief, God, Creator of all and our heavenly Father?

Answer: God is described in the following words, in the opening stanza of Sri Guru Granth Sahib (the Sikh Holy book); "There is ONE God. The Supreme Truth, the Creator, Omnipresent, without fear, without enmity, a Timeless Reality, beyond birth or death and self-existent. He is known by the Guru's Grace" Which means that God is completely Timeless, formless, and beyond birth or death. Therefore He does not possess any particular physical body or features. Now, if the Christian concept of "Our heavenly Father" is that of a formless entity, then YES, the Sikh concept of God, and Christian concept of "Our heavenly Father" are the same. However, if the Christian belief of "Our Heavenly Father" is of some man like entity, then the concepts do differ.

Question: Does Waheguru mean God?

Answer: According to Sikh teachings, there is no one particular Word in human vocabulary that is capable of embracing the entirety of all the attributes of the Almighty. Therefore different people address God with different names of affection. In the Sikh tradition, the word "Wah-guru" (although originally, used just as an expression) is interchangeably used as an expression of bliss and a Noun, Literally translated it means "O! The wonderful Enlightener (God)".

Question: Do Sikhs acknowledge God's Son, Jesus?

Answer: While addressing the entire Human race, Sri Guru Granth Sahib says, "*O! Dear Friends, we ALL (including Jesus Christ) are the children of our ONE common father, the ONE Almighty God. Therefore, ALL of us are brothes and sisters.*"

Question: In Sikhi, the name of the One chosen by God to sacrifice Himself for our salvation may be different? Who died for the sins of God's people in Sikhi?

Answer: According to the Sikh concept, everyone is responsible for his/her OWN actions and rewards. "**One reaps what one sows.**" Therefore, if any sacrifice needs to be made, then it is to be done by the individual involved, not by someone else. In the Divine court, no one else can plead on someone else's behalf. All that the Divine Masters like Guru Nanak Sahib, Prophets Jesus Christ, Mohammed, and Lord Krishan, or Buddha can do is to provide a Path of Guidance. Rest is unto the individual choice. He/she can choose to walk on the Path shown by the great Masters to fulfill the objective of Human life or choose to ignore it, and flop.

Question: Without blood, there is no atonement or do Sikhs have a different way of cleansing people from sin, which keeps us distant from God.

Answer: In Sikhism there is no concept of spilling of blood for atonement or cleansing of sin. The objective of human life is to liberate one's self from the cycle of separation from God, in order to achieve the eternal union. Which is possible only by purifying one's own-self from within. In the Sikh practices, the mechanism for such an internal transformation is provided through initiation into the process of self-improvement. The initiation ceremony is called "*Khanday dee Pahul.*" In this ceremony one takes an oath in the form of a commitment to one's own-self (a sort of self-confession) to lead a pure life style.

The initiation of "*Khanday dee Pahul*" encourages and guides one to attain a personality that is almost God-like. Which means, becoming a person (woman or man) who is free from fear, hate, greed, adultery, anger, excessive attachment, or egotism. Only such a transformation (if achieved) is capable of bringing one the desired liberation and closeness to God. Once again, "*you reap what you sow.*" There are no short cuts.

Question: In Sikhism, is there life after death, as Christians believe? (Because Christ died for sins of all who love Him, those who love Him, go from the grave to be with God in life, everlasting.)

Answer: Yes, there is life after death but not necessarily "*with God in life everlasting.*" In Sikhism, there is no concept of "*rising from the grave*", because there are no graves. A Sikh is very strictly prohibited from worship or establishing a grave.

Regarding the life after death, the type of life that one gets depends upon the kind of deeds one did while living. Sri Guru Granth Sahib (Page 8) tells us, *"Our deeds, good or bad, are watched by the Supreme Judge, Himself. In accordance with one's actions, some get a place near Him, while others are kept at a distance."*

PUNJABI AMONG TOP 10 LANGUAGES OF CANADA

Prabhjot Singh Tribune News Service

Chandigarh, December 11 (2002) Punjabi has emerged as the top non-official mother tongue in Abbotsford while it emerged as one of the top 10 non-official languages of Canada, the 2001 Census report of the country released yesterday said.

Abbotsford is the city where in September this year Canadian Prime Minister Jean Chretien had given the national heritage recognition to the country's oldest Sikh gurdwara. Interestingly, the Census figures revealed that a majority of the Punjabi-speaking population was young and generally below 14 years of age. Though Chinese and German emerged as other top non-official languages, the number of those speaking Urdu and Tamil also increased substantially. Intriguingly, Hindi did not figure in the list of non-official languages of Canada.

In Abbotsford, there has been a strong increase in Punjabi as the mother tongue. Almost 16,650 persons reported Punjabi as their mother tongue on May 15, 2001, up 51.9 per cent from 10,960 in 1996. This increase was mainly due to an influx of people with Punjabi as their mother tongue. Almost nine out of 10 allophones who joined Abbotsford's population between 1996 and 2001 had Punjabi as their mother tongue. Altogether, allophones accounted for 24.4 per cent of Abbotsford's population, up from 21.5 per cent five years earlier. Of this group of allophones, Punjabi represented 47.0 per cent, up from 37.9 per cent in 1996. German accounted for 21.7 per cent, down from 28.6 per cent.

Population with Punjabi as the mother tongue represented 11.4 per cent of Abbotsford's total population in 2001. About 10.1 per cent of Abbotsford's population reported speaking Punjabi most often at home. The top five non-official mother tongues in Abbotsford were unchanged from 1996: Punjabi, German, Dutch, Chinese and Spanish.

In 2001, youngsters aged 14 and under accounted for 26 per cent of Abbotsford's Punjabi population, 21 per cent of the Chinese and 18 per cent of the Spanish. In contrast, they represented only 2 per cent of the Dutch and the German population.

In Toronto, Chinese reaffirmed its position as the leading non-official mother tongue while Punjabi was one of the top five. A total of 3,55,270 persons reported Chinese as their mother tongue in completing the census questions on language on May 15, 2001, a 20.5 per cent increase from 2,94,875 in 1996.

The Census enumerated 18,98,500 allophones in Toronto, people with a non-official language as their mother tongue, compared with 16,11,300 five years earlier, a 17.8 per cent increase. The top five non-official mother tongues in 2001 were Chinese, Italian, Portuguese, Punjabi and Tagalog. In 1996, they were Chinese, Italian, Portuguese, Polish and Spanish.

The number of people with Punjabi as their mother tongue increased from 68,365 in 1996 to 99,600 in 2001. They accounted for 5.3 per cent of the allophone population in 2001, up from 4.2 per cent five years earlier. The number reporting Tamil as their mother tongue increased 31.9 per cent to 77,060, and the population reporting Urdu far more than doubled to 57,635. Tamil represented 4.1 per cent of the allophone population in 2001, and Urdu 3.0 per cent. The population with Chinese and Punjabi mother tongues was relatively young compared with the Italian population. Children aged 14 and under represented about 15 per cent of the Chinese population and 24 per cent of the Punjabi in 2001, as opposed to only 3 per cent of the Italian population.

In Ottawa, Chinese replaced Arabic as the leading non-official mother tongue. In Winnipeg, German remained the leading non-official mother tongue. Chinese maintained its number one position as the leading non-official mother tongue while Punjabi retained its position among the top five here. The other four leading non-official mother tongues in 2001 were German, Punjabi, Tagalog and Spanish. Five years earlier, they were German, Punjabi, Polish and Spanish.

The numbers of those with Punjabi as their mother tongue increased from 8,900 in 1996 to 13,820 in 2001, and Tagalog rose from 7,350 to 10,600. Punjabi accounted for 7.3 per cent of Calgary's allophone population, and Tagalog 5.6 per cent.

Calgary's population with Chinese and Punjabi as their mother tongues was relatively young compared with the German population. In 2001, children aged 14 and under represented about 16 per cent of the Chinese population and 24 per cent of the Punjabi, as opposed to only 2 per cent of the German.

In Edmonton, Chinese reaffirmed its position as the leading non-official mother tongue. The population with Chinese as the mother tongue represented 3.6 per cent of Edmonton's total population in 2001. About 2.9 per cent of Edmonton's population reported speaking Chinese most often at home.

The five leading non-official languages were unchanged from 1996: Chinese, German, Ukrainian, Polish and Punjabi. However, the number of people with mother tongues from European countries declined, and those with

mother tongues from Asian countries increased. The number with Punjabi as their mother tongue rose from 8,260 in 1996 to 9,705 in 2001. They accounted for 5.3 per cent of Edmonton's allophones, up from 4.8 per cent in 1996.

Those with Chinese and Punjabi mother tongues were relatively young, but those with German and Ukrainian were relatively old. About 16 per cent of the Chinese population and 23 per cent of the Punjabi were aged 14 and under in 2001, compared with only 3 per cent of the German and Ukrainian populations

In Vancouver, one in six persons has Chinese as the mother tongue. The four other leading non-official mother tongues in Vancouver in 2001 were Punjabi (12.2 per cent of the allophone population), Tagalog (4.9 per cent), German (4.5 per cent) and Korean (3.5 per cent). The five leading languages in 1996 were Chinese, Punjabi, German, Tagalog and Italian.

Those with Chinese, Punjabi and Tagalog mother tongues were relatively young compared with the German population. Youngsters aged 14 and under accounted for 15 per cent of the Chinese population in 2001, 23 per cent of the Punjabi and 12 per cent of the Tagalog. In contrast, they represented only 2 per cent of the German population.

It may be mentioned here that it was British Columbia which returned in Mr Ujjal Dosanjh, a Punjab-Canadian, as its Premier besides sending Mr Herb Dhaliwal to the Federal Cabinet as a Revenue Minister.

LETTERS TO THE EDITOR

This refers to the letter from Anoop Singh published in the Sikh Bulletin. My response for your info:

Dear Sardar Anoop Singh, February 29, 2004

I have read your letter in the Sikh Bulletin. Unfortunately there is no Sikh Missionary College either in USA, Canada or UK. This facility is only available in Indian Punjab. I will check with the Ludhiana Missionary College if they can accept you as a full time student for their advanced Missionary course.

Meantime, do you have Shri Guru Granth Sahib in Sanchees form (four volumes)? Do you have translation of it by Dr. Sahib Singh in Punjabi (Ten Volumes)? In my opinion this is your first basic material. Can you read and understand Gurbani yourself? Kindly let me know because if you don't have them, then I will arrange to send them to you for your study. Do reply soon. With regards and best wishes.

Col Avtar Singh (ret'd), Toronto, Canada

*

In the March 2004, Sikh Bulletin article titled "Why younger generation is not following the Sikh Religion" Mr. Jaspal Singh Mayell has identified the Sikh adamancy of keeping of "Long Hair" for participating in Gurdwara Management & Leadership, as the biggest turn off for the youth, and hence the root cause of all the evils.By making it as an "Equal Rights" issue, Mr. Mayell has projected this fundamental Guru mandated Sikh requirement of "Long Hair" as a discriminatory practice against the Monas (with shorn Hair). And, has

suggested eliminating it as a basic requirement, at least in our Western Gurdwara Sahibs.

Furthermore, to glorify the elimination of the requirement of keeping of "Long Hair" as a necessary minimum to be a part of the Gurdwara Management & Leadership, Mr. Mayell has given examples of two Gurdwara Sahibs (One in North Carolina and the other in Nova Scotia) as role Models of some Ideal Operation, that every Gurdwara Sahib need to imitate..

The questions that we need to ask regarding our present day deplorable situation are: Is our adamancy about the "Unshorn Hair" the root cause of our deplorable situation? Or is it the LACK of adamancy about "Unshorn Hair" that is leading us into the situation we are in? Should we be doing some soul searching regarding our failure to educate our own selves and our future generations about the importance of the Gurumat regarding our Guru-given Sikh Identity and the associated Sikh Character? Or should we be trying to find some loopholes and excuses to justify our Manmat regarding abandonment of our Sikh Identity and our Sikh Character?

Furthermore, are the decisions of the cited Gurdwara Managements to take an Anti-Gurumat stance against "Unshorn Hair" requirement, something to crow about? Or is it something to feel ashamed about? Is it not a pity that there are some Gurdwara Managements which under the disguise of "equal rights" have consciously chosen not to be represented by even a token Sikh let alone a real one? To top it all, are they claiming that with this kind of disdain for Gurumat somehow they will be able to convey the Sikh message to our future generations in a better way? Who is kidding whom?

Let us face it, Sikh Gurdwara Sahib is an institution and not a mere brick building to perform some sort of ritual of eating "Karhah Parshad" and "Langar." It is a place, which is expected to convey what Gurumat (Guru's Teachings) is, and not to spread some Manmat (our own dwarfish misunderstandings). The Sikh identity has been bestowed upon the Sikh Nation, not by some Tom, Dick, or Harry of Sikhism, but by the Guru Himself. Therefore, no Tom, Dick, or Harry in his/her state of confusion and dwarfish thinking should try to advocate otherwise. Those of us who think that the Guru has committed some sort of mistake in mandating the requirement of Sikh Identity, need to have another hard look about their own thinking, to unlock the secrets behind this Guru requirement.

If we care to look into the lessons of Sikh History, then we will find that, it was the Guru-given Sikh identity alone through which the Guru converted us from the nameless, faceless, characterless, pride-less and fearful ZEROS, the NOBODIES of Indian History, to become the morally straight, fearless, Singh/Kaur, proud, SOME BODIES, the Khalsa HEROES of Sikh History. Furthermore, it was the Guru-given Sikh identity alone through which the Guru converted us from those ZEROS who couldn't safeguard even their own women, to become the proud HEROES who, rescued and returned the women of others.

And, today due to our newly found Western Cleverness (chatraa-ee) and lack of understanding of Gurumat, and its requirement of Sikh identity we have reduced ourselves again, from the HEROES of yester years, to become the ZEROS of today. With the epidemic spread of the virus of Manmat, we have brought ourselves down to such a low level that today we along with our sons and daughters are so confused that we do not know as to which way to go. Majority of us, confused like little rats, are busy in trying to find the nearest holes to hide in. What is happening in the Sikh Homes is no secret. Stripped of the "SOMEBODY" status, the descendant sons and daughters of those, who, used to save others from abductions, are getting abducted,

themselves. The reason? Inferiority complex developed due to lack of understanding of Gurumat, Sikh History, pride of Sikh identity, and Sikh character.

Therefore, what we need to do today is not to search for some excuses, compromises, complacencies or loopholes about Gurumat to justify our Manmut, but an intense education, understanding and application of Gurumat in our daily lives. Let all of us stop playing some 21st century Guru Gobind Singhs and for a change learn to follow the infallible Guru.

Furthermore, let us keep our Manmut to our own-selves and under the lid, and refrain from glorifying our cleverness to be somehow superior than the Gurumat of the Guru. In a nutshell, let us not glorify OUR SHAME.
Kirpal Singh, USA.

*

Thank you for sending me The Sikh Bulletin free of charge all these years. It almost makes me feel guilty. Therefore, I am contributing \$100.00 to the cause. I have enjoyed and learned about the Sikh issues, which I would be ignorant about. It is thought provoking and the questioning mind is the American way.

I do find some of the articles too dogmatic. I think we need to respect other religious beliefs even if we do not subscribe to them such as attending their services if invited to do so as a gesture of courtesy and decency e.g. a Christian or Hindu service. Yours sincerely,

Jagdev Singh, Fresno, CA

A NEW BOOK RELEASE BY SIKH CENTER ROSEVILLE, CA

AN INTRODUCTION TO SIKHISM
Gurbachan Singh Sidhu M.A.

FOREWORD by Dr. I.J. Singh, New York

With perhaps 22 to 25 million adherents, Sikhism is one of the five largest religions in the world. Also nearly 10 percent of the Sikhs live outside India, the land where the religion took root and flourished 500 years ago. Sizeable communities of Sikhs have existed in Singapore and adjoining lands for over 150 years and in the United Kingdom and North America for over a century.

Yet the oft-heard lament is how little our neighbors know of our religion and its very rich tradition. This reality becomes even more poignant when we see how uninformed of their own roots are the second and third generation of Sikhs that are going up in this worldwide diaspora.

In the meantime, the world has shrunk to a global village. We coexist with a variety of non-Sikh neighbors. We, and our neighbors, need to learn from and about each other. Non-Sikhs are curious about us and Sikhs too need to discover the history and meaning that underlie the magic and mystery of their religious beliefs and practices. These are two very fundamental and interrelated issues.

By this small book London-based Gurbachan Singh Sidhu has very ably stepped up to the plate to fill this void. He has taken up questions that we are asked every day by young Sikhs of the diaspora as well as by our non-Sikh neighbors – questions that one would normally expect to be dealt with in a sentence or two in a catechism. They span the gamut from

“Are there any food restrictions and what is the place of women in Sikhism to esoteric and challenging questions like what is the reality of the universe or of the human soul, and do Sikhs believe in transmigration?”

G.S. Sidhu has done ample justice to his inquiries by the copious citations from the Guru Granth. His book, though not encyclopedic, is therefore, much, much more than a simple catechism, and considerably more user friendly than an encyclopedia. Written in a very easy to read style, this small book is indeed a labor of love and an extremely useful resource on the very modern and relatively young tradition of the Sikhs. It should find much appreciation in interfaith communication.

[This book plus two other books published by Sikh Center Roseville, ‘Sikh Religion and Christianity’ and ‘Sikh Religion and Islam’ were all authored by S. Gurbachan Singh Sidhu and written with Diaspora Sikh Youth in mind. We invite our readers to order batches of 20 books for distribution to the youth in their Gurdwaras with a donation of \$100.00 US made payable to K.T.F. of N.A. Inc., a Tax-exempt California Religious Corporation.ED]

FROM THE BOOK “AN INTRODUCTION TO SIKHISM” Beliefs and Practices of The Sikhs

Question 1: -What is the Sikh view of God?

Answer: - The Sikhs believe that God existed before time began to run its course, has existed through the ages and shall ever exist. In Sikhism God is defined by the word ‘*Truth*’. He is eternal, infinite, omnipresent Creator of the world and is free from birth and death. He can be realized by acting upon the advice of the true Guru, who offers the devotee the wealth of **True Naam (word)**. God has no special temple nor has He any chosen people or nations. His gifts and bounties are showered equally on all. His abode is the conscience of living creatures. He is love and expects the whole creation to act in His love.

Question 2: - What is the Sikh concept of the birth of our Universe

Answer: - According to Sikhism (See *Maru Solhe* in AGGS page 1034) there was darkness everywhere. The earth, the sun, the moon, the days and the nights did not exist. The Omnipresent Lord prevailed in the vacuum (**Sunn**). There was no sound, no air, no water, no birth, no death and no planets. Then the Lord expressed His Will (**ਕਰਾਉ**) and out of the word expressing His Will the universe came into existence. At first it was a hot nebula spinning out different planets and then “The True Lord created air. Air gave birth to water. Water brought forth life. God infused His spirit in all his creation.”

International Conference on Sikh Studies

Correction: On page 31 of March 2003 issue of The Sikh Bulletin we published the dates and places for these series of conferences in North America. **There are two corrections:**

New York Conference will be held at Hofstra University in Hempstead, NY and **Washington DC** Conference will be held at Howard University in Washington DC. For further information please contact Dr. Jasbir Singh Mann Tel (714) 895-1774 jasbirmann@aol.com

LET US PRAY

Prof. Pritam Singh Grewal, Kitchener, Canada

On the coming Khalsa Day

Let us pray!

May the spirit of Sikhi rise
in every Sikh, in every way,
Gurbani alone be our guide
to lead as the Gurus say

Let us pray!

Let every Gurdwara be
of caste and faction free,
'on hire' singers, speakers
fake babas, sants, preachers
shouldn't hold a sway

Let us pray!

Let charlatans who dare
to sell us *path* or prayer
or distort our bright annals,
find no *Sangat* or channels
such sly games to play

Let us pray!

Let us learn *Mool-mantra*
with its meaning at least,
be able to read *Gurbani*
and look not for a priest
brokers be kept away

Let us pray!

Let us tell the global village
who the Sikhs are,
how relevant is Sikhi
to the present and time afar
its values never gray

Let us pray!

Of our rich heritage
the youth be made aware,
empowered to play their role
with trust and loving care

Lest they go astray

Let us pray!

ਸੰਪਾਦਕੀ

[From the March 2004 Panjabi Edition of The Sikh Bulletin Published from Chandigarh.]

ਚੋਣ ਦੰਗਲ

ਸਿੱਖ ਨੁਕਤਾ-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਉਂ!

ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਕਾਲੀ ਧਿਰ, ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਗੰਗਾਜਲੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤਾ ਭੀਸ਼ਮ ਪ੍ਰਣ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇਗਾ, ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸ਼ੰਕਨਾਦ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਅਮਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਫਟਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਹਦ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਭੋਗ ਤਾਂ ਓਦੋਂ ਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ 1967 ਵਿੱਚ -'ਸਿੱਖੀ-ਸੁੱਖੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਮੇਰੇ ਦੋ ਨੇਤਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਮੰਤਰ ਜਪਦੇ ਏਸ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ (1999 ਦੀਆਂ) ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਵੇਕਲੇ 'ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਢਾਊ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ; ਝੂਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇ ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ; ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਨਿਰਜਿੰਦ ਲਾਸ਼ਾਂ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ, ਨੀਲ ਦੇ ਮੱਟ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਰ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਫਾਹੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਹੀ ਜੁਟਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਖੂਬ ਫਾਹੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਚੰਗੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਫਸੇ (ਫਾਹੀ ਲਾਗੀ ਜਾਤ ਫਹਾਈਨ)। ਨੀਲੇ ਨੇ ਬੜੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟੇ, ਕਾਰੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਚਾਲੀ ਗੰਜ ਜੁੜ ਗਏ। ਅਕਾਲ ਅਤੇ ਅਸਲ ਅਕਾਲੀ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੁੱਲੇ ਖੂਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸ ਨੇ ਤੋਰਨੀ ਸੀ। ਸੂਤਰਧਾਰ ਨੇ ਏਹੋ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇਹ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਸੀ।

ਬਾਦਲ-ਮੱਟ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀ-ਨਕਲੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਅਸਲ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਤਾਂ ਹਨ ਉਹ ਚੰਦ ਗ਼ੈਰਤਮੰਦ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਜਿਹੜੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਵੀ ਰਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਚੰਦ ਕੋਢੀਆਂ ਬਦਲੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁੱਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਵੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਕੇ ਅਣਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਹਿਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਗਾਉਣਗੀਆਂ। ਕੁਝ ਕੁ ਖਾੜਕੂ ਹੋਣ ਦਾ ਵਹਿਮ ਪਾਲਦੇ ਮਾਨ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਜੁੜਨਗੇ। ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰੇਗਾ, ਓਨੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਸਿੱਖ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੜ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਚੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਮਲ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਦਲ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪੀਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੂਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੀਮ ਖਾੜਕੂ ਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਟਿੱਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਰੀ ਗੁਆ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਗ਼ਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਸ ਨੂੰ ਹੋ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਤਿੰਨ ਖਾੜਕੂ ਇੱਕ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਣਾਂਮੂੰਹੀ ਡੁੱਲਿਆ ਖੂਨ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੜਦੀਆਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕੁੱਕੀ) ਵਰਗਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਵਾਨੀਆਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਕੜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਖਾਕ ਸਿਆਸੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੁਈ ਧੁਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਗਰਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਡੂੰਘੀ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕੰਮ ਹੈ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਕੈਂਚੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਤਰੀ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕੌਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਕੁਈ ਸਹਿਜ ਨਹੀਂ। ਨਕਲੀ ਸਾਧਾਂ, ਪਖੰਡੀ ਦੇਹਧਾਰੀਆਂ, ਵਪਾਰਕ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਤਰੱਦਦ ਲੁੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਕਰਿਆਂ-ਕੁੱਕੜਾਂ ਤੋਂ ਤ੍ਰਹਿਦੇ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਦੀ ਢਾਲ ਪਿੱਛੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਹਿਤ ਪਾਲਦੇ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਕਾਇਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਸੁਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਖਮ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਹ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਭਰਮ ਅਧੀਨ, ਖੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋਇਆਂ, ਫਰਕਦੇ ਡੋਲਿਆਂ ਸਹਿਤ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਸੁਰਖ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਲਈ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਹੀ ਹਨ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਈ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਫਟਣ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਏਹੋ ਹੈ।

ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪਹੀ-ਕਥਾ

21-22 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਉਰਾ ਭੱਜ ਗਏ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਏਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸਕਣੀ ਹੁਣ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦਾ ਮੁਆਮਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਸਗੋਂ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ-ਤੋੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਚੋਣ ਸਟੈਂਟ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੌਂਗਰਸ ਨੂੰ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੇ ਏਨੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੁਆਈਆਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਘੱਟ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਚਾਲਕ ਨੂੰ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਗੁਰਜਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਗਣਰਾਜ ਕੇਵਲ ਵੋਟ-ਅਧਿਕਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਏਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਥਾਂਵਾਂ ਉਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਅੱਧਵਾਟਿਓਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਦਾਰਦ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ ਆਖਣਾ ਤਰਕਮੰਗਤ ਹੀ ਅਖਵਾਏਗਾ। ਹਿੰਦੂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਖੁੰਬਾਰ ਖਾਸੇ ਉਤੇ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲੋਕ-ਮਨ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ, ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਦਮਨਕਾਰੀ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸਮਰਥਨ ਜੁਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਿਪਰਾ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਰੈਵਰੈਂਡ ਸਟੇਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਸਲੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਦੀ ਦਮਨ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, 'ਜਥੇਦਾਰ' ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਖਰੀਦ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਤੱਥ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਆਪਕ ਹਿੰਸਾ ਦੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਉਤੇ ਸਿਖ਼ਰ ਦੁਪਹਿਰ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ।

ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਂਹ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤੂਲ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਏਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਹਰ ਗੈਰਤਮੰਦ ਸਿੱਖ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਏਨੀਆਂ ਭੜਕ ਜਾਣਗੀਆਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਦੈਂਤ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਆਦਮ-ਬੋ, ਆਦਮ-ਬੋ ਪੁਕਾਰ ਉੱਠੇਗਾ।

ਓਸ ਵੇਲੇ ਨਵੀਂ ਹਿੰਦ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਖੇ ਉਠਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਕੇਸ ਰੱਖ ਚੁੱਕੇ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਫੜਿਆ' ਜਾਵੇਗਾ। ਓਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਉਤੇ ਇੱਕ 'ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਾ' ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਛੱਤੀ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫਾਨਣੀ ਕੀਤੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਹਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਉਤੇ ਛਪੇਗਾ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਅਜੇਹੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੂਤਰਧਾਰ ਏਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅੰਤ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਪਹੁੰਚ

ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਆਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤਿ ਜੋ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਨੇ 'ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ' ਅਤੇ 'ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕਤਲ' ਗਰਦਾਨਿਆ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਦਾ ਹਥਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਦਾ ਓਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੁਈ ਕਾਨੂੰਨ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਓਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਉਤੇ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਨਿਆਂਕਾਰੀ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ।

ਏਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤੂਲ ਦੇ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੁਫਿਜ ਦੇ ਬਾਤਚੀਤ ਰਸਾਲੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਹਲਫ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਾਨਅੰਤਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਟ ਤੌਰ ਉਤੇ ਏਸ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਲਿਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਧਾਰਨਾ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਏਸ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ 'ਪਿਤਤਪੁਣੇ' ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਅਸਾਡੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਜੇਹੀ ਧਾਰਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮ-ਮਾਰੂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਏਸ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਠੋਕੇ ਤਨੋ-ਮਨੋ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ - ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ ਸੁਧਾ ਧ੍ਰੋਹ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਬੜੀ ਬੇਤੁਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। 'ਜੈ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ' ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੌਮ ਨਿਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਤਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਬਿਗਲ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ, ਜੋ ਸਦਾ ਸੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਭਕ-ਵਧ ਅਤੇ ਬਾਲੀ-ਵਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹੋਏ ਜਣੇ-ਖਣੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਹੰਢਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਨਗੇ। ਨਿਹਾਲ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਆਦਿ ਸੱਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸੱਚ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਣਗੇ-- ਇਹੋ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਤ੍ਰੈ-ਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਏਹੋ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਗੁੱਝਾ ਬੀਜ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਨੇਤਾ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਦੀ ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸਾਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣਗੇ! ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕੁੱਕੀ) ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦੋ-ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹਨ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹਨ। ਵਰਨਾ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕ ਦੀ 17 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਵਾਹੀ ਸਦਕਾ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਵੀ ਕਦ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕੁੱਕੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਰਸਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਦੇ ਏਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਾਲੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਅਸਾਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ, ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਲਚ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਾਂ ਹੱਥ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਨਿਆਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਾਹ-ਸਤ ਹੀਣ ਹੋ ਜਾਣ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਏਸੇ ਲਈ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੰਦਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਨੀਮ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਟੁੱਟੇ!

ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰੈਸ-ਬਿਆਨ

(ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 15 ਮਾਰਚ 2004 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)

5 ਫ਼ਰਵਰੀ 2004 ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ 'ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ' ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 30/ਨਵੰਬਰ 1, 1982 ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 'ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਫ਼ ਸਿੱਖਇਜ਼ਮ' ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ 'ਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਰਥਕ ਲਾਭ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਨਮਾਨ ਮਾਤਰ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮੇਰੀ ਸੋਝੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪੂੰ ਬਣੇ 'ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ' ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਭੂਆਂ ਦੇ ਆਕਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜਨ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਬੇੜੀਆਂ ਤਿਆਰ

ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸ ਸਾਰੇ ਤਰੱਦਦ ਦਾ ਮੰਤਵ, ਏਸ ਹਕੀਕਤ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੈ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਤੰਤਰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਵਨ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਨਾਪਾਕ ਖ਼ੌਫ਼ ਫ਼ੈਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਏਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੜੀ ਜੋੜਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖ਼ਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੜੱਪ ਲਿਆ ਹੈ। 10 ਮਾਰਚ 2004 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ (1.30 ਕਰੋੜ) ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ' ਦੀ ਇਹ ਪੋਲਿਟਬਿਊਰੋ ਸਿੱਖ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ, ਰੂਹਾਨੀ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ, ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਕ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਦਬਦਬਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਾਂਘ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖ਼ਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗਾ ਕਿ:

1. ਮਈ 2003 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਝੰਗਰ ਨੇ ਇਹ ਅਫ਼ਵਾਹ ਉਡਾਈ ਕਿ ਇਹ ਖ਼ਿਤਾਬ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਬਝੰਗਰ ਨੰਗਾ-ਚਿੱਟਾ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।
2. ਫਿਰ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਛਪਣ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਏਸ ਨੂੰ 'ਪੰਜ ਸਿੰਘ' ਵਾਪਸ ਲੈਣਗੇ। ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਸ. ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਮਿਥੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਇਆ।
3. ਇਸ ਲਈ ਅਖ਼ੀਰ ਸ. ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੰਡਾਸਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਉਂ 5 ਫ਼ਰਵਰੀ 2004 ਨੂੰ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ।
4. ਇਹ ਖ਼ਿਤਾਬ ਮੈਨੂੰ ਓਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਰਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਹਿਤ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਏਸ ਖ਼ਿਤਾਬ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਕੋਈ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ (8 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ) ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੇਖ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖੇ। ਪਿਛਲੇ 21 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਭਿਣਕ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਲੇਖ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਲਈ

ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਵੇਰ 5 ਫ਼ਰਵਰੀ 2004 ਦੀ ਇਹ ਕਮਾਂਡੋ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਹੈ।

5. ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਮੈਨੂੰ 'ਪੁਜਾਰੀ' ਅਤੇ ਸਿਆਸਦਾਨ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਅਤੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲਾਨਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਨਸ਼ਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੂ ਤਰਕਹੀਣ ਧਾਰਮਕ ਖ਼ੌਫ਼ ਫ਼ੈਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਾਦਤ **ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ: ੬** ਜੇਗੀਆਂ ਜਾਅਲੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ-ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਏਸ ਸਮੁੱਚੇ ਤਰੱਦਦ ਦਾ ਸਿਖਰਲਾ ਮੰਤਵ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ, ਯਕੀਨਨ ਰੂਪ 'ਚ, ਆਰਥਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਲਾਈਸੈਂਸ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।
6. ਮੈਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਭ ਸਬੰਧਤ ਸੱਜਣਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਕਦਾਚਿਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ 'ਪੰਜ ਸਿੰਘ' ਜਾਂ ਮੰਦ-ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਜੁੰਡਲੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖ਼ਿਤਾਬ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਏਸ ਕਮੀਨਗੀ ਭਰਪੂਰ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਖ਼ਿਤਾਬ ਨੂੰ ਤਿਆਗਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚਲਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਏਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਛੇੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਤੀਬਰਤਾਪੂਰਵਕ ਸੋਚਿਆ ਸੀ।
7. ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਦੀਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਹਾਨੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਤੇ ਲਾਮਿਸਾਲ ਤੋਹਫ਼ਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉੱਤਮ-ਬੁੱਧੀ ਮਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿਤਵੇ ਗਏ 'ਬੇਗਮਪੁਰੇ' ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਹੈ। ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ

ਭਰਮਿ ਨ ਭੁਲਹੁ ਭਾਈ ।

ਭਾ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ,

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮਿਤਸਰ ।

ਮਨੁੱਖੀ-ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਆਦਿ ਮਾਨਵ ਤੋਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਹ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖੰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਲੱਭੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਸਿੱਕਿਆਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਅਤੇ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਆਰੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਦਰਾਵੜ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਰੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ, ਪਹਿਰਾਵੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਚੰਗਾ ਪਹਿਨਣਾ, ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ ਕਰਨੀ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਬੀਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਜੇ ਪਾਉਣੀ ਅਤੇ ਪੂਜਾ-ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਬੰਧੀ ਢੇਰ ਸਮਗਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਗੈਂਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਬਾਣੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1289)

ਇਹ ਲੋਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਦੀ ਤਬੀਅਤ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਪ੍ਰਤੀ ਧਾਰਨਾ ਵੀ ਸੌਂਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਯੱਗਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਪਰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਭੋਜਨਾਂ ਦਾ ਬਿਉਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੈ:-

ਮਾਸ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸ ਕਤੇਬੀ ਚਰੁ ਜੁਗਿ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ ॥

ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੈ ਉਥੈ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ 1289-90)

ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਰਾਜਿਆਂ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਚਤੁਰਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਮਕ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ ਉੱਥੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੁਰੂ ਵੀ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲਾਭ ਘੱਟ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਧੇਰੇ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੋਗਲੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮਰਾਠਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਦੋਗਲਾ ਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੱਛਮ ਵੱਲੋਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਫ਼ੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖ਼ੁਦਦਾਰੀ ਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਲਾਮੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਖ਼ਲਾਕ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵੀ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਗ਼ੈਰਤ ਅਤੇ ਅਣਖਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਜਿਊਣਾ ਲੱਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ:-

ਕੋਊ ਨ੍ਰਿਪ ਹੋਊ ਹਮ ਗੀ ਕਾ ਹਾਣੀ ।

ਇੱਥੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਵੀ, ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਭੂਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ, ਜੀਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਲੁਕੜੀਆਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਸਤੱਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਫੂਤ-ਛਾਤ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਲੀਰੇ-ਲੀਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਂ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ। ਇਹ

ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਰਦ ਅਗੰਮੜੇ 'ਜਗਤ ਗੁਰੂ' ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਸੀ:-

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਥੀ ਜਾਇ ॥ ਸਭੁ ਹਰਮ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ [ਪੰਨਾ-142]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਪੂਰਨ ਮਾਨਵ 'ਖਾਲਸੇ' ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਨਵੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਢੂੰਢਾਉ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਲਾਸਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਭਰਮ ਦਾ ਤੱਤ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚ, ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਆਪਾ-ਨਿਛਾਵਰ-ਬਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਭਰਮ ਰੋਗ ਨੂੰ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਅਮਲੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਛੱਟ ਢੇ ਰਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਡਟਣ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਸਮੇਂ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਦੇ 'ਧਾਣਕ' ਰੂਪ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਿਆਂ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਸੀ ਪਾਈ ਤਾਂ ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤੌਖਲੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਧਰਮ ਸਾਲ ਕਰਿ ਬਹੀਦਾ ਇੱਕਤ ਥਾਉਂ ਨ ਟਿਕੇ ਟਿਕਾਇਆ ॥
 ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਘਰਿ ਆਵਦੇ ਗੜਿ ਚੜਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚੜਾਇਆ ॥
 ਉਮਤਿ ਮਹਲੁ ਨਾ ਪਾਵਦੀ ਨਠਾ ਫਿਰੇ ਨ ਭਰੇ ਡਰਾਇਆ ॥
 ਮੰਜੀ ਬਹਿ ਸੰਤੋਖਦਾ ਕੁਤੇ ਰਖ ਸਿਕਾਰੁ ਖਿਲਾਇਆ ॥
 ਬਾਣੀ ਕਰਿ ਸੁਣਿ ਗਾਂਵਦਾ ਕਥੈ ਨ ਸੁਣੈ ਨ ਗਾਵਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥
 ਸੇਵਕ ਪਾਸ ਨ ਰਖੀਅਨਿ ਦੇਖੀ ਦੁਸ਼ਟ ਆਗੂ ਮਹਿ ਲਾਇਆ ॥
 ਸਚੁ ਨ ਲੁਕੈ ਲੁਕਾਇਆ ਚਰਣ ਕਵਲ ਸਿਖ ਭਵਰ ਲੁਭਾਇਆ ॥
 ਅਜਰੁ ਜਰੈ ਨ ਆਪੁ ਜਣਾਇਆ ॥ 24 ॥

ਦਰਅਸਲ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖਦੀ ਜਾਂ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। 'ਪਤਿ' ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਚੇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਸੀ। ਲਹਿ ਲੱਥੀ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ 'ਕਰਮ' ਰੂਪੀ ਰੋਗਮਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬਾਹੂ-ਬਲ ਨਾਲ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਦਰਿਦੇ ਤੇ ਧਾੜਵੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਬੇਅਰਥ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਕਲਗੀ ਲਾਉਣਾ, ਬਾਜ਼ ਰੱਖਣੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ, ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਤਾਮੀਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਦਿ ਕਾਰਨਾਮੇ ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਵੰਗਾਰ ਸੀ ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੌੜ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉੱਪਰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ 1699 ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਲਈ ਗਈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰਖ ਦੀ ਭੱਠੀ

ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਫ਼ੋਲਾਦ ਇਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ।

"ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਝਗੜੇ" ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਪਾਵਨ ਪੰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲੇਖਕ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ, ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਮੁੱਚੇ ਸਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਈ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਬੱਝਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤੇ ਨਰੋਈ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇਹੀ ਦੇਣ ਹੈ ਕਿ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ 'ਇੱਕ' ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਤਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਵੰਡੀਆਂ ਹਨ, ਸੁਆਰਥ ਹਨ, ਨਿੱਜ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਨਿੱਜ, ਸੁਆਰਥ ਤੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਜੁਗਤ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੰਪਰਦਾਇ' ਹੈ। 'ਸੰਪਰਦਾਇ' ਕੇਵਲ ਤੌੜਦੀ ਹੈ; ਜੋੜਨਾ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਉਪਜ ਰਹੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੈਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਸੋਈ (ਚਉਕੇ) ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੈਵੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਗਦਾ ਵਗਾਉ ਹੈ। ਕੀ ਕਦੀ ਵਗਦੇ ਵਹਿਣ ਵੀ ਸੀਮਤ ਹੋਏ ਹਨ? ਬੋਧੀਆਂ, ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਵਹਿਮ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਸਾਡੀ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਾਪਦਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਘਾਟ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਸਲਾਂ ਤੇ ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਖੂਬੀ ਨਾਲ 'ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿੱਚ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਗੂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡੀ ਸਪਿਰਿਟ (ਜਜ਼ਬਾ) ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਿਉਂ 'ਨੀਰੂ ਦੀ ਬੰਸਰੀ' ਵਾਲੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ? ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਾਰ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਪਿਰਿਟ (ਜਜ਼ਬੇ) ਨਾਲ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਡੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ' ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਸਾਡੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਹਿਲੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੁਤਲਾਬੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਰਸਾਂ-ਕਸਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ ਹੈ। ਅਨ ਰਸ ਰਾਚ ਰਹੀ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਬਿਖਿਆ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੁਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ-

ਛੋਡ ਛੋਡਿ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ ॥
ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਇਓ ਪਸੂਆ ॥ [ਪੰਨਾ-
206]

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਆਹਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੁਆਦ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਜੀਭ ਦੇ ਚਸਕੇ ਲਈ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਖੁਰਾਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਅਜਿਹੇ ਖਾਣੇ ਖੁਆਰੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਹੈ:-

ਬਹੁ ਸਾਦਹੁ ਦੁਖ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ ਭੋਗਹੁ ਰੋਗ ਸੁ ਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ ॥

ਹਰਖਹੁ ਸੋਗੁ ਨ ਮਿਟਈ ਕਬਹੂ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਭਰਮਾਇਦਾ ॥ [ਪੰਨਾ-1034]

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਉਸ ਜ਼ਾਬਤ ਨਾਲ ਬਾਵਾਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਿੱਜ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ (ਬੁਨਿਆਦ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕਸਾਰ ਅਤੇ ਬੱਝਵਾਂ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਸਿੱਖ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਰੱਬੀ-ਗੁਰਜ ਜਾਂ ਰਹੱਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਬੇਸਮਝੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਉੱਪਰ ਇਸਲਾਮੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਰਲ ਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ 'ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ' ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਦਿਮਾਗੀ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ, ਸ਼ੈਵ ਮੱਤ, ਸਾਕਤ ਮੱਤ, ਬੋਧੀਆਂ, ਜੈਨੀਆਂ, ਜੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਖੇਤਰੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਜਿਹਨ ਵਿੱਚ ਘਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਿਆ। 'ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਣਾ' ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਕਬੂਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ-ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਦੀਪ ਜਾਂ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਹੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਮਾ-ਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਾਈਬੇਰੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸਾਰਨਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਖਾਣ, ਪਹਿਨਣ ਦੀਆਂ ਬੰਧਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਕ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਖੜੋਤ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਂ ਕਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਰਾਬ (ਮਦ, ਅਲਕੋਹਲ) ਨੂੰ "ਝੂਠਾ ਮਦ ਮੂਲ ਨ ਪੀਚਈ" ਅਤੇ "ਜਿਤ ਪੀਤੇ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ" ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਰਜਤ ਵਸਤੂ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤ-ਜੂਠ ਤੰਬਾਕੂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੇ ਪੀਣ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਨੜੀ ਮਾਰ' ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਸ ਖਾਣ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਪਵਿੱਤਰ ਜਾਂ ਆਚਰਨਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਸ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਧਰਮੀ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਦਵੀਆਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਦੀ ਸੁਮੇਲਤਾ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਨਾਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ "ਗੁਰਮੁਖ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ" ਅਤੇ "ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ ਆਇ ਮਿਲੁ ਤੂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ" ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦੈਵੀ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣਾ ਅਤੇ ਕੌੜੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਸਾਡੀ ਰਵਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸੁਮਤਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਿੜ੍ਹਤਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਲਗਨ, ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਰਹਿਤ-ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮੂਹ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੈਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੀ 'ਦੇਗ ਤੇਗ ਫ਼ਤਹਿ' ਬੁਲੰਦ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੂਝਹੁ ਹਰਿਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ

ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕਾ

ਬੂਝਹੁ ਹਰਿਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ॥ ਏਹੁ ਜੋਬਨੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਦੇਹ ਪੁਰਾਣੀ ॥

(ਪੰ.1025)

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਮੰਨੈ ਓਹੁ ਮਨਮੁਖੁ ਅਗਿਆਨੁ ਮੁਠਾ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ॥

(ਪੰ. 303)

ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸੋਹੈ ਦਰਿ ਸਾਚੈ ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ ॥ (ਪੰ. 992)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨਮੁਖ (ਅਥਵਾ ਬੇਮੁਖ), ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਠੱਗੇ ਹੋਏ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਪਰਲੇ ਗੁਰ-ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਖੌਤੀ,

ਆਪੂੰ ਬਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੁਕਮ (ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ) ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਬੁਝਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ॥ ਏਹੁ ਜੋਬਨੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਦੇਹੁ ਪੁਰਾਣੀ॥ (ਪੰ.1025)

ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨੁ ॥ (ਪੰ.1245)

ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਪੜਿ ਬੁਝਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥ (ਪੰ.127)

ਪੜਹਿ ਮਨਮੁਖ ਪਰ ਬਿਧਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ॥ਨਾਮ ਨ ਬੁਝਹਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ॥ (ਪੰ.1032)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਣ ਦੀ ਬਿਧੀ ਭੀ ਸਮਝਾਈ ਹੈ। ਪੜਿ-ਪੜਿ ਗੱਡੀਆਂ ਲੱਦਣ ਦੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਬਿਧੀ ਤੋਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਪੜਿ-ਬੁੱਝ ਕੇ, ਮੰਨਿ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਸੂਆਂ ਵਰਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰ-ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੂ ਕੀ ਨਿਆਈ, ਭ੍ਰਮਿ ਮੋਹਿ ਬਿਆਪਿਓ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰ.

1300)

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ॥ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਪਸੂ ਭਏ ਬੋਤਾਲੇ ॥ (ਪੰ. 224)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬੋਤਾਲੇ ਢੋਰ ਪਸੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੱਸ ਕੇ ਬੁੱਝਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝਾਈ ਹੈ। ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਮਾਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਮਝਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰ-ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਹਨ:

ਸੰਧਿਆ ਤਰਪਣੁ ਕਰਹਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰ.603)

ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੁ ਪੁਕਾਰਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਤੂੰ ਡੁਬਿ ਮੂਆ ॥ (ਪੰ.435)

ਬੇਦ ਪਾਠ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ, ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰ ਬੀਚਾਰ,

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਸਭਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥ (ਪੰ.792)

ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਮੁਖਾਰਗ ਪਾਠ, ਪੂਰਬੀ ਨਾਵੈ ਵਰਨਾ ਕੀ ਦਾਤਿ ॥ (ਪੰ. 1169)

ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ॥ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਹੋਵਹਿ ਸੇਖ ॥

ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ॥ (ਪੰ. 1169)

ਕੋ ਗਿਰਹੀ ਕਰਮਾ ਕੀ ਸੰਧਿ ॥ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਸਭ ਖੜੀਅਸ ਬੰਧਿ ॥ (ਪੰ. 1169)

ਸਭ ਜਪੁ ਸਭ ਤਪੁ ਸਭ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਉਝੜਿ ਭਰਮੈ ਰਾਹ ਨ ਪਾਈ ॥

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਕੋ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ ॥ (ਪੰ. 412)

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਸਗਲੀ ਪਤਿ ਖੋਵੈ ॥ (ਪੰ. 413)

ਏਕ ਵਸਤ ਬੁਝਹਿ ਤਾਂ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਤੂ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕੁ ॥ (ਪੰ.374)

ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਸਾਚਾ, ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਝਗਰਤ ਜਗੁ ਕਾਚਾ ॥ (ਪੰ. 224)

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਖੋਇ ॥ (ਪੰ. 33)

ਮਾਨੁਖੁ ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਬਿਰਥਾ ਆਇਆ,

ਅਨਿਕ ਸਾਜ ਸੀਗਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਾ, ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ ॥ (ਪੰ. 712)

ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਨਹੀਂ ਬੁਝਹਿ, ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਪੰ. 67)

ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਕੈਸੇ ਪਾਵਹਿ ਪਾਰੁ ॥ (ਪੰ. 84)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਕਦੇ। ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਸੰਧਿਆ, ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਤਨੇਮੀ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। 'ਨ ਬੁੱਝਣ' ਵਾਲੇ ਬੇਦਾਂ ਦੇ ਪਾਠੀ, ਪੰਡਿਤ ਸਭ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਰੇ ਬੇਦਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦਾ ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨੀ, ਚੰਦ੍ਰ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜੀ, ਮੁੱਲਾਂ, ਸ਼ੇਖ, ਜੋਗੀ, ਜੰਗਮ, ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਵਾਲਾ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਆਦਿ ਸਭ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਪ-ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਜਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦੇ ਹਨ। ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ (ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾਲ) ਅਪਵਿੱਤਰ ਹਨ, ਕੱਚੀ ਮਤਿ ਵਾਲੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਬਿਰਥਾ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਜਾਈਂ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸਮਝ ਅਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਬਾਣੀ ਬੁਝੈ ਸਚੁ ਸਮਾਵੈ ॥ (ਪੰ. 412)

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅ ਜਾਣੈ ਤਿਸ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿਨਾਮਾ ॥ (ਪੰ. 979)

ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰਸ਼ਬਦੀ ਬੀਚਾਰਿ ॥ (ਪੰ. 936)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਿਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਪਾ-ਜਾਪ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਕਲਿ ਕੀਰਤਿ ਸ਼ਬਦੁ ਪਛਾਨੁ ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਚੂਕੈ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ (ਪੰ. 424)

ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣੀਐ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥1 ॥ (ਪੰ. 646)

ਸਚ ਮਹਲ ਘਰ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰ.46)

ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣਿਆ ॥ (ਪੰ. 1175)

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣੈ ॥ (ਪੰ. 946)

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਮਨਹੁ ਪਛਾਣਿਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਗਲੀ ਸੋਝੀ ਪਈ ॥ (ਪੰ.

822)

ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਨ ਪਛਾਣੈ ॥ (ਪੰ. 1054)

ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾ ਪਛਾਣਹਿ ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰਾ ॥ (ਪੰ. 602)

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਪਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਦੁੱਖ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਵਡਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਨ ਸ਼ਬਦ ਬੁਝਹਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਬਾਣੀ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਦੁਖ ਵਿਹਾਣੀ ॥ (ਪੰ.

665)

ਸ਼ਬਦ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸੇ ਅੰਨੇ ਬੋਲੇ ॥ (ਪੰ. 601)

ਮਨਮੁਖ ਅੰਧਾ ਸ਼ਬਦ ਨ ਜਾਣੇ ਝੂਠੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ॥ (ਪੰ. 604)

ਮਨਮੁਖ ਸ਼ਬਦ ਨ ਜਾਣਨੀ ਜਾਸਨ ਪਤਿ ਗਵਾਏ॥ (ਪੰ. 33)

ਮਨਮੁਖ ਨਾ ਸ਼ਬਦ ਬੁੱਝਦੇ ਹਨ, ਨ ਬਾਣੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ ਨ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਅੰਨ੍ਹੇ-ਬੋਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹਨ। ਇਹ ਝੂਠੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਦਾ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਬੁੱਝਣ, ਜਾਣਨ, ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੁਕਮ, ਉਪਦੇਸ਼, ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰ-ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਸਤੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਕੇ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਦਾ ਸਗੋਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹੋਈਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਨਜਾਣ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਜਾਂ ਸਕੂਟਰ ਆਦਿ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ। ਅਯੋਗ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ, ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤੇ ਅਭੁੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਨ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਭੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯੋਗਤਾ ਨ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਂ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਸਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਚਿਆਰੇ ਬਣੀਏ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਹ ਆਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣੀ ਬਹੁਤ ਅੱਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਅਥਵਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਥਵਾ ਉਹ (ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ) ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ 'ਸਿੱਖਾਂ' ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਸੰਪਟ ਪਾਠ, ਮਨ-ਮਤੀ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਠ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ, ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕੋਤ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਬਟੋਰਨੀ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਅਥਵਾ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ

ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਰਸਮੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਖੰਡਨ ਕਰ ਕੇ ਧਰਮ-ਗਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਬੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਣ-ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਣਾਂ ਤੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੇ-ਧਿਆਨੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਸ਼ਤਾਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨ ਬਣ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਕਰਮਾਤਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪਰਮ ਮਹਾਂ ਸੰਤ ਆਪਣੀ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸੀ.ਐਮ.ਸੀ. (CMC) ਵਰਗੇ ਵਧੀਆ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੀਨ ਯੰਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਮਾਹਰ (ਉੱਘੇ) ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਰੱਬ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰਮਾਤਾਂ ਨਾਲ ਅਰੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਓਟ-ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਬੇ-ਧਿਆਨੇ ਪਾਠਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਡੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅਥਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰ ਕੇ, ਪਾਠ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ, ਮੱਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆ ਦਲਮੀ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਿਗਾਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨਮੁਖ ਅਥਵਾ ਬੇਮੁਖ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤ ਯਾ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇੜਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੇਂਡੂ, ਗਰੀਬ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਸੰਤ-ਮਹੰਤ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਘਟ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ; ਸਿੱਖੀ-ਸੇਵਕੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿਸਟਮ ਨ ਆਪ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਬਣਨ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਸਿੱਖ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਈਸਾਈਆਂ, ਬੋਧੀਆਂ, ਜੈਨੀਆਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਮੂਹ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ

ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਬਜਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾਲ ਸੁਰਗ ਦਾ ਲਾਰਾ ਅਤੇ ਨਰਕ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਅਗਿਆਨੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਨ ਲੈ ਸਕਣ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁਣ ਫਸਾਦ ਕਰਵਾ ਸਕਣ (ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ, 1984 ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਆਦਿ) ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰ-ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰ-ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਬੇਸਮਝੀ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਅਥਵਾ ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਮੁੱਲਾਂ, ਪੰਡਤਾਂ, ਜੋਗੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਨਖੱਟੂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਬਨਾਰਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਠੱਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ (ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ, ਪੰਡਤ, ਜੋਗੀ ਆਦਿ) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁੱਟਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨ-ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਚੌਧਰਾਂ ਮਾਨਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਕਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਲੇਬਸ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਡਾਕਟਰੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝੇ ਬਗੈਰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਿਧੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਸਾਨ ਤੇ ਨਿਰਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ (ਮਾਂ ਬੋਲੀ) ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤ ਕੇ, ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਵੀ, ਜੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਉਕਾਈ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨ ਖੁੱਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ (ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਸਭ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਭ ਦਾ ਜਨਮ ਅਜਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਖੁੱਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਾਈ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੁੱਝ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾ ਖੁੱਝੇ ਦੁਖੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੁੱਝਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ

ਆਪ ਸਮਝ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ:

ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਏਕੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਚਲਾਏ ॥ (ਪੰ. 444)

ਕੀ ਸਤਿਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਲਿਯੁਗ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਸਿਸ਼ਨਰੀ'

ਇਹ ਭਰਮ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਭੇਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ-ਮੰਦਾ ਦਿਨ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਮੱਸਿਆ, ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ, ਪੰਚਕਾਂ, ਸਰਾਧ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਡਰਾਵਾ, ਪੱਥਰ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਹਵਾ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਗੈਬੀ ਰੂਹਾਂ, ਕਸਰਾਂ, ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਭਾਗ ਦੱਸ ਕੇ ਭਰਮਾਉਣਾ ਤੇ ਲੁੱਟਣਾ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਸੌਣਾ-ਜਾਗਣਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਭਰਮ, ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਹਿਮਾਂ ਤੇ ਡਰਾਵਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਲੋਕ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਕਈ ਭੇਖੀ ਸਾਧਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ੋਸ਼ੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਜਿਵੇਂ-ਪਰਲੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਗਰਕ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਤਿਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਫਲਾਨੇ ਸੰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਲਾਨੇ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੈਨਹੋਜੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਤਿਯੁਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉ, ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰੋ। ਮਛੱਸਟੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਕੀਤਾ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਟਨ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿ. ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੇ ਭੇਖੀ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਕਿੱਧਰ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ? ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਜਿਹੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਆਓ, ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰੀਏ।

ਯੁਗ ਕੀ ਹੈ? ਯੁਗ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਮਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨਿਮਖ, ਪਲ, ਮਹੂਰਤ, ਘੜੀ, ਦਿਨ-ਰਾਤ, ਹਫਤਾ, ਮਹੀਨਾ, ਸਾਲ ਅਤੇ ਸਦੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਨਿਮਖ- (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ) ਅੱਖ ਝੱਮਕਣ ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਂ। ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ- “ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਹੁ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ... (ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫)”; ਪਲ- ਇਹ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਹੈ 24 ਸੈਕੰਡ ਦਾ ਸਮਾਂ, “ਪਲ ਭੀਤਰਿ ਤਾਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰਿ (ਸੁਖਮਨੀ)”; ਮਹੂਰਤ- ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ, “ਗੋਪਾਲ ਦਰਸ ਭੇਟੇ ਨਾਨਕ ਸਫਲ ਸੋ ਮਹੂਰਤਹ ॥ (ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫)”; ਘੜੀ- 24 ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ, “ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘੜੀ... (ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ)”; ਪਹਰ- ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਭਾਗ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ, “ਘੜੀਆਂ ਸਭੇ ਗੋਪੀਆਂ ਪਹਰ ਕੰਨੁ ਗੋਪਾਲ (ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ)”; ਦਿਨ- ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਡੁੱਬਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਰਾਤਿ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚਲਾ ਸਮਾਂ, “ਦਿਨ ਤੇ ਸਰਪਰ ਪਉਸੀ ਰਾਤਿ (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫)”; ਹਫਤਾ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ, ਮਹੀਨਾ 30 ਦਿਨਾਂ ਦਾ, ਸਾਲ 12 ਮਹੀਨੇ ਦਾ, ਸਦੀ 100 ਸਾਲ ਦੀ ਅਤੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਯੁਗ ਚਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-1. ਸਤਿਯੁਗ-17, 28000, 2. ਤ੍ਰੇਤਾ-12,86000,

3. ਦੁਆਪਰ -8,64000 ਅਤੇ 4. ਕਲਿਯੁਗ-4,32000 ਸਾਲ, ਕੁੱਲ 43,20,000 ਸਾਲ ਹਨ। ਮੰਨੂੰ ਸਿਮਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਯੁਗ 400, ਤ੍ਰੇਤਾ 300, ਦੁਆਪਰ 200 ਅਤੇ ਕਲਿਯੁਗ 100 ਸਾਲ ਦੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ “ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ” ਨੇ ਯੁਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਯੁਗਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਯੁਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਓਥੇ ਸਤਿਯੁਗ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਚਾਂ ਵੇਲੇ ਕਲਿਯੁਗ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਕਲਿਯੁਗ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ: “ਖੋਟੇ ਕਉ ਖਰਾ ਕਹੇ ਖਰੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ ॥ ਅੰਧੇ ਕਾ ਨਾਉ ਪਾਰਖੂ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਡਾਣੈ ॥੩॥ ਸੂਤੇ ਕਉ ਜਾਗਤ ਕਹੈ ਜਾਗਤ ਕਉ ਸੂਤਾ ॥ ਜੀਵਤ ਕਉ ਮੂਆ ਕਹੇ ਮੂਏ ਨਹੀਂ ਰੋਤਾ ॥੪॥ ਆਵਤ ਕਉ ਜਾਤਾ ਕਹੈ ਜਾਤੇ ਕਉ ਆਇਆ ॥ ਪਰ ਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਹੈ ਅਪਨੇ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ॥੫॥ ਮੀਠੇ ਕਉ ਕਉੜਾ ਕਹੈ ਕੜੂਏ ਕਉ ਮੀਠਾ ॥ ਰਾਤੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ ॥੬॥ ਚੇਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਠਾਕੁਰ ਨਹੀਂ ਦੀਸੈ ॥ ਪੱਖਰ ਨੀਰ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨ ਨਹੀਂ ਰੀਸੈ ॥੭॥ (ਗਉੜੀ ਅਸਟਪਦੀ ਮਹਲਾ ੧)” ਭਾਵ ਜਦ ਅਸਲ ਦੇ ਉਲਟ ਨਕਲ, ਸੱਚ ਦੇ ਉਲਟ ਝੂਠ, ਪੁੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਪ, ਨੇਕੀ ਦੇ ਉਲਟ ਬਦੀ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅੰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਦੁਰਾਚਾਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਕਲਿਯੁਗ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਸਦੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਸਤਿਯੁਗ ਆਉਣ ਦੇ ਸ਼ੋਭੇ ਛੱਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੇਲੇ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਜਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਮਥਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵ-ਦਾਸੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਾਂਡਿਆਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਭਚਾਰ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕੈਸੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਹਨ? ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਭਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੁਕਰਮ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਪਾਂਡੇ ਬੋਲੇ ਕਲਿਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਮਾਰੇ ਵੱਸ ਕੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਲਿਯੁਗ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੁਕਰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਜਦ ਪੰਡੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਪਣੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਲਿਯੁਗ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਦੇਖੋ ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਮਾੜਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਨੀਅਤ ਹੀ ਮਾੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕਸਾਰ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਆ:-

ਸੋਈ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ ਸੋਈ ਦਿਨੀਅਰੁ ਤਪਤ ਰਹੈ ॥ ਸਾ ਧਰਤੀ ਸੋ ਪਉਣੁ ਝੁਲਾਰੇ ਜੁਗ ਜੀਅ ਖੇਲੇ ਥਾਵ ਕੈਸੇ ॥੧॥ ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ ॥ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਛਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਿਤੈ ਦੇਸਿ ਨ ਆਇਆ ਸੁਣੀਐ ਤੀਰਥ ਪਾਸਿ ਨ ਬੈਠਾ ॥ ਦਾਤਾ ਦਾਨੁ ਕਰੇ ਤਹ ਨਾਹੀ ਮਹਲ ਉਸਾਰਿ ਨ ਬੈਠਾ ॥੨॥... (ਪੰਨਾ 902) ਯੁਗ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਲਾ ਹੈ: “ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਮੈਲੇ ਮਲੁ ਭਰੇ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਨਾਮ ਨ ਹੋਇ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ:੧)”। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ-

ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਤਰਿਆ ਹੈ: “ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿਦੇਵਾ (ਸਾਰੰਗ ਮ:੫)”। ਜੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਮੰਨੇ ਗਏ ਸਤਿਯੁਗ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਬੜੇ ਧਰਮੀ ਸਨ, ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਸਰਸਵਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਾਮਾਂਤੁਰ ਹੋ ਗਿਆ? ਮੰਨੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਜਲੰਧਰ ਦੈਂਤ ਦੀ ਸਵਿਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਸਤਿਥਿੰਦਾ ਦਾ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਰਾਹੀਂ ਸਤ ਭੰਗ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਵਰਗੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਕਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ? ਗੌਤਮ ਰਿਖੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਅਹੱਲਿਆ ਦਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਦੇਵਤਾ ਇੰਦਰ ਨੇ ਧੋਧੇ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਇੱਕ ਸੂਦਰ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਜਦ ਕਿ ਸ਼ੰਬੁਕ ਰਿਖੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਉਧਾਲ ਕੇ ਕਿਉਂ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਮ ਭਗਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਰੌਂਦਾ ਰਿਹਾ? “ਰੋਵੈ ਰਾਮ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ਸੀਤਾ ਲਖਮਣ ਵਿਛੁੜ ਗਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 953)” ਦੁਆਪਰ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ 16,360 ਗੋਪੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਗੁਵਾਲਨ ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ ਨਾਲ ਛਲ ਕਿਉਂ ਖੇਡਿਆ? ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਅੱਜ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸਤਿਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਹੁਣ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਦੁਰਾਚਾਰ, ਅਨਰਥ ਤੇ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਏ ਦਿਨ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਬੁਰਕੇ ਹੇਠ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰ ਘੋਟਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਸਤਿਯੁਗ? ਕੀ ਸਤਿਯੁਗ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਲਿਯੁਗ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਭੇਖੀਆਂ ਤੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ-ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਚੰਗਾ ਕਦੇ ਮੰਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ- ਕਬਹੂੰ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ ਚੜ੍ਹਤ ਹੈ ਕਬਹੂੰ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ ॥ ਲੋਭੀ ਜੀਅੜਾ ਥਿਰ ਨ ਰਹਿਤ ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਟਾਂ ਭਾਲੇ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਮ:੧ ਪੰਨਾ 876)

"ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਪਤ ਫੇਰੀ"

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਹੰਸਲੋ, ਯੂ.ਕੇ

ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਗਪੱਗ ਫ਼ਰਵਰੀ 2008 ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਡੇਰਾ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੋਹੋ ਰੋਡ, ਬਰਮਿੰਘਮ ਵਿਖੇ ਪਾਠ ਬੋਧ ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੁਪਤ ਫੇਰੀ ਦੀ ਭਿਣਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਤੀ। ਇੰਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਹੰਸਲੋ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੀ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਕੌਣ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੰਥਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੁਗਾਤ ਵੱਜੋਂ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੁਟਲਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨੰਗਾ

ਕਰਨ ਵਾਲਾ?

ਮੈਂ ਇਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਨਿਰਾਦਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਵੀ ਦਿਸਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੈਸਲਾ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੇ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੈ? ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਲਾ ਪੀ ਏ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਪੰਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ੨੦੦੦ ਰੁਪਏ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਪਤਾਹਿਕ ਪੱਤਰਿਕਾ "ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ" ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ੍ਰ:ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਾਲ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਉਗਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਤਹਿਸ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖਿਏ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿਵਾਜ਼ਿਆ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਮਾਂ ਕੱਢਕੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ ਲੈਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾਅਫ਼ਗਾਨਾ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ " ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ " ਪੜਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘੜੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਕਰਨਾ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰਾਂਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆ ਰਹੀ ਸਮਸਿਆ ਦਾ ਵੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਵਰਨਾ ਉਹ ਆਪ ਫ਼ਰਾਂਸ ਜਾ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਪਾਲ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਤੇ ਸਿਰੋਪਾ ਕਿਉਂ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਟਾਲ ਮਟੋਲ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਪੁੱਤ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਰਦਾ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ, ਕਹਿਣੀ ਕਰਨੀ ਇਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਣਗਿਣਤ ਚੰਗੇ ਪਾਠੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਧੀਆ ਪਾਠੀ ਹੋਣ ਪਰ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਉਹ ਯੋਗ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਇਸ ਫੇਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਰ ਗਏ ਹਨ।

੧੮ ਫ਼ਰਵਰੀ ਦਿਨ ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਮੈਦਿਕ ਵਿਖੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਸਨ ਪਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਖਿਝ ਗਏ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦਾ ਰੋਅਬ ਝਾੜਨ ਲਗ ਪਏ (ਪੂਰੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਵੇਖੋ THE SIKH TIMES, 4th March 2004, The Voice of the Youth)

ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬੁੱਲਾ ਕੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕੁਕਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪੱਦਵੀ ਲਈ ਸਰਬਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਬੜੇ ਸੁੱਚੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ। ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਕੁਕਰ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਹੰਸਲੋ,

ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਗਾਂਧੀ

ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਐਸੇ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ॥

ਅਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਤਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 1920 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਮਨ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾਏ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਮੋਹਨ ਦਾਸ ਕਰਮ ਚੰਦ ਗਾਂਧੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਨੇ ਸ਼ਾਂਤ, ਪੁਰਾਮਨ, ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਅਹਿੰਸਕ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਗਾਂਧੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਮ-ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਭੇਸ ਵਾਲਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਨੇ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਮਹਿੰਤ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਦੇ ਮੰਗਵਾਏ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ 21 ਫਰਵਰੀ 1921 ਨੂੰ 130 ਨਿਰਾਪਣ ਤੇ ਪੁਰਾਮਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਤਸੱਦਦ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਕੇ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰੀ ਰੋਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੀਡਰ ਪੰਜਾਬ ਆਏ। ਗਾਂਧੀ 4 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣੇ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿਚ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਜਮੀਰ ਵਾਲੇ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਸਟਰੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ "ਸਿੱਖ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅਪਣੇ ਪਰਚੇ 'ਨਵਜੀਵਨ' ਦੇ 13 ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਅਜ ਤਕ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ (ਸਿੱਖ) ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਹੈ।" ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।"

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਅਖਬਾਰ 'ਯੰਗ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ 9 ਅਪਰੈਲ 1925 ਦੇ ਅੰਕ ਦੀ ਇਕ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰੇ 'ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ' ਗਰਦਾਨਿਆ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਾਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 'ਯੰਗ ਇੰਡੀਆ' ਦੇ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1925 ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, "ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਵਿਸਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵੀ ਵੈਸ਼ਨੋ ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ-ਪਰ ਸੁਧਰਿਆ ਹੋਇਆ।"

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਮੇਂ 24 ਨਵੰਬਰ 1947 ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਗਰਾਉਂਡ ਵਿਖੇ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਸਾਰਥਿਕ ਸ਼ਬਦਾ 'ਚ ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਕ ਘਸੁੰਨ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

4 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਹ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮਾਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।'

ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, " ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਸੀ ?"

ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਸੋਚ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਆਪਣਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਸੋ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬਾਪੂ ਦੀ ਜਨਤੀ ਮਨਾਇਆਂ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਣ ਕਿ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਰਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਹਰਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਵਣ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਹੋ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਣ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸਾੜਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਬੁੱਤ ਵੀ ਸਾੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਖੋਤੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੋੜੇ ਲਗਵਾਏ ਜਾਣ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਦੋ ਗੋੜੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋਏ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਆਈ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵੱਲ ਲੈ ਚਲੀਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸ਼ਰਮ ਆ ਜਾਏ। ਜਦੋਂ ਗਾਂਧੀ ਕਰਮ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ:

'ਤੂੰ ਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਈ ਬੱਸ ਕੰਮ ਨਿੱਬੜ ਗਿਆ। ਬਸ ਇਹੀ ਆਖਰੀ ਗੋੜਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਐਸੇ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ॥

ਜੇ ਪੁਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ ਤਿਨ ਤੇ ਸਦਾ ਡਰਾਨੇ ਰਹੀਏ॥

ਗੁਰੂ ਰਾਖਾ॥ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ॥

ਨਵੀਂ ਛਪ ਰਹੀ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ!

ਸਤੰਬਰ 1, 2004 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਸਵ ਦਾ 400 ਸਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ' ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੀ ਵਿਅਖਿਆ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਲੇਖ ਛਾਪੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਸਿਰਫ 'ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ' ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਲੇਖਕ, ਸੰਸਥਾ ਆਦਿ ਆਪਣਾ ਲੇਖ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸਤੰਬਰ 1, 2004 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ 31 ਮਈ, 2004 ਤੱਕ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਜਿਸ ਕੋਲ 'ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ' ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਅਸੀਂ

ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇ ਚੁਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੋ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਰੇਗੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ, ਪਤਾ, ਟੈਲੀਫੋਨ, ਫੈਕਸ, ਈ-ਮੇਲ ਬਗੈਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਾਈਲਾਈਟ (ਬੋਲਡ) ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ ਬੁਕਿੰਗ ਕਰਾ ਲਈ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ:

1. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ
2. ਕੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
3. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
4. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
5. ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਰੱਬ ਤੇ ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
6. ਮੂਲ-ਮੰਤਰ, ਗੁਰ-ਮੰਤਰ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
7. ਸੁੱਚ-ਜੂਠ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
8. ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
9. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
10. ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
11. ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
12. ਮਾਸ ਖਾਣ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
13. ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
14. ਮਾਲਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨਿਆਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
15. ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
16. ਥਿਤਾਂ-ਵਾਰਾਂ-ਦਿਨਾਂ-ਸਮੇਂ ਆਦਿ ਦੇ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
17. ਆਰਤੀ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
18. ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
19. ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
20. ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ, ਮੰਤਰ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
21. ਇਸਤਰੀ-ਮਰਦ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
22. ਸੁਰਗ-ਨਰਕ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
23. ਆਵਾਗਵਣ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
24. ਧਰਮਰਾਜ, ਜਮਦੂਤ, ਚਿੱਤਰ ਗੁਪਤ ਆਦਿ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
25. ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਣ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
26. ਕਰਮਾਤਾਂ ਤੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
27. ਸੰਤ-ਸਾਧ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
28. ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
29. ਜੰਤਰਾਂ-ਮੰਤਰਾਂ-ਤੰਤਰਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
30. ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅੰਤਰ
31. ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ, ਭੇਖਾਂ, ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
32. ਫੋਟੋਆਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਮਟੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
33. ਜਪ-ਤਪ, ਹਠ ਕਰਮ, ਕਰਮਕਾਂਡ, ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
34. ਸ਼ਗਨ-ਅਪਸ਼ਗਨ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
35. ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
36. 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
37. ਸੱਚਖੰਡ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
38. ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
39. ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
40. ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤੋਤਾ ਰਟਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
41. ਦਰਗਾਹ, ਪਰਲੋਕ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਰ, ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
42. ਭੋਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
43. ਵਰ-ਸਰਾਪ, ਅਸੀਸਾਂ ਤੇ ਬਦ-ਅਸੀਸਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
44. ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰ ਆਦਿ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਰੱਬ
45. ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਅਚਰਣ
46. ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ
47. ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੱਬ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਰੱਬ ਦਾ ਅੰਤਰ
48. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀ ਹੈ?
49. ਵਿਚਾਰ, ਦਲੀਲ, ਤਰਕ, ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
50. ਗਿਆਨ ਵਿਗੂਣੀ, ਕਰਮਕਾਂਡੀ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
51. ਪੂਰੇ ਲਿਖੇ ਸੰਯੋਗ (ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ) ਦਾ ਭਰਮ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
52. ਸੰਯੋਗ-ਵਿਯੋਗ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
53. ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ, ਮੌਜੂਦਾ ਜਨਮ ਤੇ

ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਜ਼ਰੀਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਹੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਤੋਂ ਲੋਕ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਣ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Harcharan Singh (Editor-in-Chief, Sikh Virsa) Sikh Virsa International Inc.
208, 4656-Westwinds Dr. NE Calgary, Alberta, Canada, T3J 3Z5 Tel.: 403 250 8898 Fax: 403 250 8825 E-Mail: editor@sikhvirsa.com

ਗਿ: ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ: ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ

-- ਪ੍ਰੋ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਮਸੀਹਾ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਬੋਧ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਲਿਖਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇੰਜ ਚੋਹਿਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਕਲਗੀਧਰ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀਜੈ ਮੋਹਿ ਸਹਾਯ।

ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਰਗਾ ਦਮਨ ਸਗਲ ਪੰਥ ਸੁਖ ਪਾਯ।

ਅੱਗੋਂ ਬਹੁਤ ਰਚਕ ਚੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਰਾਹੀਂ ਸਵਾਲ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਬ ਦਿਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਚੋਹਿਰਾ ਤੇ ਸਵੱਯਾ ਦਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੋਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇੱਕ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਵੀ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਿਲਾਸਾਂ ਦੇ ਰਚਨਾਹਾਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਅਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਿਤਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ—ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਸ ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਇਸ ਅੰਧਕਾਰ ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਜਾਣ ਕੇ ਏਥੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਲੰਬੀ ਰਚਨਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸੋਚ ਦੇ ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਲੇ ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਸਦੇ ਕਥਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤਰਕ ਤੇ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵਰਤਦਿਆਂ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਠਗੀਆਂ ਮਾਰ ਧਨ ਚੌਲ ਚਿਕਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਠਗ ਜਿਵੇਂ ਠਗੀ ਸਮਯ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੁਇ ਲਾਤ।

ਪਰ ਅੰਦਰ ਮਹਿ ਹੋਤ ਹੈ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਤ॥ (੧੧੮)

ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਸਨ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਭਰਮਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਘਾੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ

ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਚੌਲ ਚਿਕਨ ਦੇਣ ਦੇ ਲੋਭ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਹਵਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪੰਡਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਘੜਨ ਲੱਗਾ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਵਿਚਲੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਠਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, '.....ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਿੱਸਾ ਨਾ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਠਕਨ ਕੀਤਾ ਕਿੰਤੂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਗਿਆਨੀ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਯੋਗ ਓਹੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।'

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਅਸਲ ਕਸਵੱਟੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਕਰਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਚੰਗ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਰੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਮਨਘੜਤ ਕਥਾਵਾਂ ਅਨਮਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ, ਕਈ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਅਜੋਕੇ ਪੰਥਕ ਖੋਜੀ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦਸਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਕੇ, ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਕੇ ਰਲਾਯਾ ਪਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਮਝਣਾ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣ, ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ।

ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਦੇਵੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਏ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਸਬੰਧ ਵੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ ਹੈ। ਬੜੀ ਰੌਚਕਤਾ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਸਮਾਨੇ ਨਾ ਸੀ ਗਿਰਿਆ ਭਾਈ।

ਘਰ ਨਾ ਦੇਵੀ ਪਾਸ ਏਸ ਦੇ ਦਸਨ ਨੂੰ ਸੀ ਆਈ।

ਉਸੇ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦੀ ਬਾਤ ਇਸ ਸੁਨ ਲੀਤੀ।

ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਉਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਾ ਕੇ ਚੋਗਨ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰੀਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੰਗਮ ਜੋਗੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਮੋਲਾਨੇ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਡਾਢੇਪਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਅਥਵਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੱਲ ਸੋਧਤ ਹਨ। ਸੰਗਤ, ਪੰਗਤ, ਲੰਗਰ, ਦਸਵੰਧ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਤੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸਾਰਨ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲੱਗੇ ਟੈਕਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ, ਹਕੂਮਤ ਪਾਸੋਂ ਹਟਵਾਉਣਾ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੇਲੇ ਚੌਂਹ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਉਥਾਨ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਕੁੜੀਮਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਸਿਧਾਂਤ, ਤੇ ਅੰਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੰਥ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦੇਣਾ-ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿੱਗਰ ਉਪਰਾਲੇ ਹਨ।

“1857 ਦਾ ਗਦਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ”

ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬਾਰਾਂ ਬੋਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਰੌਂਦ ਬਣਦਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਮੂਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ

ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਇਸ ਰੌਂਦ(ਕਾਰਤੂਸ) ਨੂੰ ਰਾਈਫਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਜਲਦੀ ਵਿੱਚ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲਾਹਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਂ ਦਾ ਮਾਸ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਿਛੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਸੰਨ 1839 ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਸੰਨ 1849 ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1839-1849 ਤੱਕ ਦੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜੀ ਡੋਗਰਿਆਂ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਮਿਸਰਾਂ ਦੀ ਗਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੰਗ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮੁੱਚਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੋਦਾਂ ਗੁੰਦ ਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲੜਾਈ ਸ਼. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਕੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਜੇ ਮਰਹੱਟੇ, ਗੜਵਾਲੀ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਸਨ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਾਜਤਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਖੂਨੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੱਕ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਕਵੀ “ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ” ਜੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਸੀ ਨੇ ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ:-

ਜੰਗ ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਦੋਨੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ।

ਅੱਜ ਹੋਵੇ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਪਾਵੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਤੇਗਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੇ।
ਹੁਣ ਇਥੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਜੰਗ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸਗੋਂ ਹਿੰਦ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਖਰ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਗਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਹਾਰ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੂਝਵਾਨ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਬਾ-ਇਜ਼ਤ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜਿਮੈਂਟਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪ ਪਾਠਕ ਕਰਨ। ਸੰਨ 1849 ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1857 ਵਿੱਚ ਗਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਨਾਂ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਜੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ 1849 ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਕਰਵਾਈ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਯਾਦ ਰਖਿਆ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਜੂਨ 1984 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰਸਾਤਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ।

ਜੀਵਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵਾ

‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ’-

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੀਣ ਭਾਵਨਿਕ ਨਜ਼ਰੀਆ

ਡੀ. ਐਸ. ਗਿੱਲ

ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ੧੯੯੦ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲ, ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪ-ਘਟਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਲਈਏ, ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਮਰਦੀਪ ਦਿੱਲੀ ਆਈ. ਆਈ. ਟੀ. (ੀ.ੀ.ਠ) ਵਿਖੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਡਿਗਰੀ, ਮੈਥੋਮੈਟਿਕਸ ਐਂਡ ਕੰਪਿਊਟਿੰਗ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੀਸਰੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰੀਬ ਹਰ ਪੰਦਰਵੇਂ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇੱਥੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਇੱਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਉਪ-ਘਟਨਾ ਦੀ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਗਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਹਾਥੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ੧੦੩ ਨੰਬਰ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਸ ਟਾਈਮ ਅਮਰਦੀਪ ਕਰੀਬ ੭/੮ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਸੇਕਰਡ ਹਾਰਟ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹਾਥੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਅਮਰਦੀਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਉਹ ਗਿਆਨੀ! ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ।” ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਰਲ੍ਹ ਕੇ ਅਮਰਦੀਪ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ। ਅਮਰਦੀਪ ਗੋਮ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਬਾਲ ਮਿਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਸ਼ੇਟ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਅਮਰਦੀਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਜੇ ਇੱਕ ਬਾਲ ਮਿਸ ਹੋ ਗਈ, ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਖੇਡ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ। ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਪਾਪਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ “ਗਿਆਨੀ ਤੇਰੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕਿਉਂ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ‘ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਣ’ ਵਾਲੀ ਛੇੜ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?”

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ੮ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਬੇਟੇ, ‘ਸਿੱਖਾਂ (ਗਿਆਨੀ) ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਗੇ’ ਛੇੜ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਡਿਆਈ ਹੈ।” ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ? ਮੈਂ ਅਮਰਦੀਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਛੇੜ ਦਾ ਰਹੱਸ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸ ਜਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ ‘ਗਿਆਨੀ ਤੇਰੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਗੇ’ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਜਾਕੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ: “ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ (ਗਿਆਨੀ ਤੇਰੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਗੇ) ਕਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਾਪਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਤੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਸੀਆਂ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਲੁੱਟਦੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਕੇ ਟਕੇ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਅੰਦਰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਉਹ ਐਂਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ (ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਹਕੂਮਤ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਕਾਰਨ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ) ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾਉ। ਸਿੱਖ ਰਾਤ ਨੂੰ 12 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁਡਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਲਓ ਬਈ, ਰਾਤ ਦੇ 12 ਵੱਜ ਗਏ ਹਨ, (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ) ਸਿੱਖ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦਾਦੀਆਂ ਪੜਦਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਨੀਆਂ ਪੜਨਾਨੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਦੇ ਸਨ।”

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਨੀਸ਼ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਕੰਨ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਕਨਫਿਊਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਐਕਟ ਕਰੇ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਟੇ ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਗਲ ਕਰ ਲੈ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਆਪੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲੈਣਗੇ।” ਕੁਝ ਦੇਰ

ਪਿਛੋਂ ਮੁਨੀਸ਼ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਥੱਲੇ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰਦੀਪ ਕੋਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, “ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।” ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਰਾਖੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੋਨੀਸ਼ ਦੇ ਪਿਤਾ ਡਾ. ਸ਼ਰਮਾ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਵਾਏ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਬੇਟਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬੇਟੇ ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਪਾ ਮੈਨੂੰ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜਗੇ’ “ਛੇਤ” ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ (background) ਦੱਸੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਛੇਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ‘ਸਾਹਿਬੋ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ’ ਕਿਤਾਬ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਦੌਲਤ ਰਾਏ ਨੇ 1901 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ : ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਸਲਾਮ ਹਕੂਮਤ ਅਧੀਨ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਭੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੁਟਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਗਾਠਾਂ ਵਗੇਰਾ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਸਜਦਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ। ਲੱਖਾਂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦੇ ਦੀਨਾਰ (25 ਪੈਸੇ) ਲੈ ਕੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ। ਮਥਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਸਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਦਾਇਰ ਵਾਲੀਏ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਬਗਦਾਦ ਲੈ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਦਾ ਉਹ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਨੇ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ। ਜਲਾਲੁਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਨੇ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਵੰਡਿਆ। ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ, ਆਦਿ।

ਲਾਲਾ ਦੌਲਤ ਰਾਏ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸਮਾਜਿਕ ਰਹ-ਰੀਤੀਆਂ, ਗਲਤ ਧਾਰਮਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਮਿਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਜੋਤੀ (ਨਾਨਕ ਜੋਤ, ਦਸਵਾਂ ਜਾਮਾ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ 1699 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ-ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਭਾਵ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਜਵਾਲਾ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਰਮ-ਜਾਲ ਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਹੀ ਭਸਮ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਹਕੂਮਤ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀਆਂ (ਖਾਲਸਾ) ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਅਮਰਦੀਪ ਬੇਟੇ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਲੂਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰੇ ਘਰੀਂ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਗਥਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ- ‘ਮੋੜੀਂ ਬਾਬਾ ਕੱਛ (ਕਛਿਹਰਾ) ਵਾਲਿਆ’

“ਪਾਪਾ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂਆਂ (ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ) ਨੇ ਫਿਰ ਇਹ ਛੇਤ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਲਈ ਕਿ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵੱਜ ਗਏ’ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਮੀਲੇਟ (ਜਲੀਲ) ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਬੋਲ ਕਿਉਂ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?” ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ, ਮੋਨੀਸ਼ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਘਰੋਂ ਸੁਣਿਆ, ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੇਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰਦੀਪ ਬੇਟੀ ਜਿਹੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ, “ਪਾਪਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸ ਰਹੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ

ਇਹ ਛੇਤ ਕਿਉਂ ਬਣੀ?” ਮੈਂ ਬੜੀ ‘ਦਲੇਰੀ’ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੇਟੇ, ਹਿੰਦੂ-ਸਮਾਜ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਜਨੂੰਨੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬੁਝਦਿਲੀ, ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਬੇ-ਇਜ਼ਤੀ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀਣ-ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬੁਝਦਿਲੀ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਇਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ “ਪਾਪਾ, ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵੀ ਇਸੇ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਢਾਹੀ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਹਾਂ”। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘Ram Janam-Bhumi a Myth’ {ਰਾਮ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ ਇਕ ਮਿਥ}, ਰਿਸਰਚ ਪੇਪਰ (ਕਿਤਾਬਚਾ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਏ. ਆਰ. ਦਰਸੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿੰਦੂਮਨ ਰਾਈਟਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਛਪਾਇਆ ਸੀ, ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੋਝੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਜ਼ਰੂਰ ਢਾਹੁਣਗੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 18/19 ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ, ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ ਜੀਟੀ ਰੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ‘ਜੰਝੂ’ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਖਾਤਰ ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਆਕੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਸੁਣਨ ਸਾਰ ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਝੱਟ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ, “Now what about Gurudwara Sis Ganj Sahib?” (ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ?) ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਕੋਰ (score) ਸੈੱਟ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਅਮਰਦੀਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਪਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ.....

ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਹਿੰਦੂਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਕੇ ਰੁੱਕ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਅਮਰਦੀਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦਾ ਕਦੇ ਫਿਰ ਸਈ।-ਅੱਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ

ਮਾਡਰਨ ਬਾਬੇ ॥

ਲੈ.ਕਰਨਲ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਕੈਨੇਡਾ

- ॥ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਦੇਵੈ ਦਿਖਾਈ ॥
- ॥ ਨਰੈਣੂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੇਠਾ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੋਲ ਪਗ ਤੇ ਚਿਟਾ ਚੋਲਾ ਪਾ ਲੈ {
ਰਖ ਅਖੀਆਂ ਅਧੀਆਂ ਮੀਟ, ਥੋੜਾ ਮਾਵਾ ਲਾ ਲੈ }
ਪੇਰੋਲ ਤੇ ਏਜੈਂਟ ਰਖ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਦਰ ਬਣਾ ਲੈ }
ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਚੇਲੇ ਚੇਲੀਆਂ ਖੁਬ ਬਣਾ ਲੈ }

ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਰਖ ਅਗੇ ਪਿਛੇ, ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਧਾਕ ਜਮਾ ਲੈ }
ਥੋੜੀ ਖੇਚਲ ਹੋਰ ਕਰਕੇ, ਛੋਟਾਜਿਹਾ ਇਕ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਲੈ }
ਹੋਣਗੇ ਤੇਰੇ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ, ਅਪਣੀ ਨਵੀ ਮਰਿਆਦਾ ਚਲਾ ਲੈ }
ਲੀਡਰ ਚੌਕੀ ਭਰਨ ਆਣਗੇ, ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਲੈ }

ਨੂਰਮਹਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਖਿਚੜੀ ਰਿਨ੍ਹ, ਭਨਿਆੜਿਆਂ ਦਾ ਤੜਕਾ ਲਾਲੈ }
ਕੁਝ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਸਪਾਂ ਵਾਲੇ ਤੋਂ, ਸਚਿਆਂ ਸੋਦਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਾਲੈ }
ਆਚਰਨ ਸਿਖਿਆ ਧਨਵੰਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲਤਾਂ ਘੁਟਾਲੈ }
ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ -ਕਾਲ ਚਕਰ-ਨਾਵਲ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -
ਮਾਈਆਂ ਗਾਈਆਂ ਬਾਬੂ ਬੈਲ }
ਸੰਤ ਸਾਨ੍ਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੈਲ }

Following May Be Ordered From The Sikh Center Roseville, 201 Berkeley Ave, Roseville, CA 95678.

Please make U.S Dollars Cheques Payable to K.T.F. of N.A. Inc. and Mail to, 201 Berkeley Ave., Roseville, CA 95678

New Arrivals: ‘An Introduction to Sikhism’ (76 pages) by S. Gurbachan Singh Sidhu, UK.

Two other books by the same author ‘Sikh Religion and Christianity’ (110 pages) and ‘Sikh Religion and Islam’ (Co-Authorred by Gurmukh Singh-155 pages) were published earlier. These books were published keeping in mind the needs of our Diaspora Youth. Unfortunately the current managements of most of our Gurdwaras have no interest in these issues. We, therefore, appeal to concerned individuals who would take upon themselves the sewa of distributing these books to the youth in their congregations or Sikh Student Associations in their Colleges and Universities. **We will make any 20 volumes available for a donation of \$100.00 US. Within USA we will pay the postage. For other countries postage will be added.**

Books by Gurbakhsh Singh Kala Afghana that were banned by Vedanti are available from Sikh Center Roseville:

New Arrival: ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਈ ॥ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਕਾਰਣ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੇ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਬਣਾਇਆ ॥

Other Books by Gurbakhsh Singh Kala Afghana available from Sikh Center Roseville:

“Bipran Ki Reet Ton Sach Da Maarag” Volumes 1-6 & 10; Bachittar Natak; and a few copies of ‘Maas Maas Ker Moorakh Jhagre’.

Bheta for this 10 volume set is \$110.00 US including postage. Bheta for individual volumes is \$10.00 each plus \$3.00 for postage.

Books by Gurbakhsh Singh Kala Afghana available in India:

Jasbir Kaur w/o Kehar Singh, Chandigarh, Tel: 0172-793920, 94171-06213

Harmeet Singh 768, Chabi Ganj, Kashmiri Gate, Delhi-110006. Tel: 011-22153616, 23974543

Giani Surjit Singh Missionary. 44, Mehar Chand Market, Lodhi Colony, New Delhi- 110003. Tel: 011-24621245, 24652977

Inderbir Singh H. No. 4321 A, Gali No. 4, Ranjitpura, P.O. Khalsa College, Amritsar. Tel: 98146-45805, 0183-2228572

Other Books and CDs available from Sikh Center Roseville

“Sikhs in Hisotry” by Dr. Sangat Singh, Paper Back, Bheta \$10.00, Hard Back, Bheta \$15.00, including postage.

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਣੈ, ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਅੰਬਾਲਾ॥ Bheta \$10.00 including postage

SGPC Booklet publications, Free and we pay the postage

CDs: (1). Gurbani-CD Free by Dr. Kulbir Singh Thind, MD, 3724 Hacienda Street, San Mateo, CA 94403, USA

(2) ‘Sikh Di Pachhaan’ Free 23 hr CD on 25 topics answering most commonly asked questions about Sikhi on the basis of Gurbani by Prof.

Darshan Singh Khalsa (Ex-Jathedar): Interfaith Charities, 1540 Barton Road #222, Redlands, CA 92373. www.Interfaithcharities.org

Your kind donations are used to print religious literature and this Bulletin.

Khalsa Tricentennial Foundation of North America Inc.
The Sikh Center Roseville
Gurdwara Sahib Roseville
201 Berkeley Ave
Roseville, CA 95678

Address
Label
Here

If you do not wish to receive this bulletin, please write ‘do not mail’ across the label and return to sender.
If you wish for someone else to receive it, please provide us with their mailing address. Thank you.